

ETNOGRAFISK TIDSSKRIFT
JORDENS FOLK

NR. 4 - DECEMBER

2008 - 43. ÅRGANG

POLITIK

JORDENS FOLK

Jordens Folk er et populærvidenskabeligt etnografisk tidsskrift, der udgives af Dansk Etnografisk Forening og udkommer med fire hæfter årligt. **Jordens Folk** udgives med støtte fra Kulturministeriets bevilling til almenkulturelle tidsskrifter. www.jordensfolk.dk

Ansvarlige for dette nummer

Lotte Isager, Rasmus Kaae Munch, Steffen Dalsgaard, Bjarke Nielsen, Jakob Krause-Jensen og Thomas Fibiger.

Ansvarshavende redaktør Maria Louw

Redaktion

Maria Louw, Rasmus Kudahl Kaae Munch, Lars Højer, Marie Bræmer, Lotte Isager, Bjarke Nielsen, Jakob Krause-Jensen, Steffen Dalsgaard, Thomas Fibiger, Martin Demant Frederiksen, Martine Lind Krebs og Camilla Ziedorn.

Aarhus Universitet, Afdeling for Antropologi og Etnografi, Moesgård, DK-8270 Højbjerg

Årsabonnement

220 kr. (inkl. moms og forsendelse)
Lossalgspris: Under 10 stk. - 60 kr. pr blad.

Over 10 stk. - 40 kr. pr blad

Årsabonnement inklusive medlemskab af Dansk Etnografisk Forening: 300 kr., 200 kr. for rabatmedlemmer.

Årsabonnement indbetales til gironr. 195 1408.

Henvendelse ved køb af numre

Dansk Etnografisk Forenings Sekretariat,
ved Thomas Christian Mikkelsen
Afdeling for Antropologi og Etnografi,
Moesgård, DK-8270 Højbjerg
telefon +45 8942 4626.
træffetid onsdag fra 12 - 15

Billedtilrettelæggelse og layout Christina Dahl

Produktion Schultz Grafisk

Forsidefoto: Maj Nygaard-Christensen

P O L I T I K

af TEMAREDAKTIONEN

Politik er på mange måder blevet allestedsnærværende i antropologi. Enhver social relation og enhver social handling kan analyseres i en politisk optik. Der bliver udgivet bøger om den politiske dimension af både det ene og det andet, for eksempel 'fortællingens politik', 'navngivningens politik', 'troens politik'. Der kan således findes politiske aspekter inden for de fleste felter, som antropologer studerer.

Antropologiens forhold til det politiske har udviklet sig op gennem faghistorien. Den tidlige politiske antropologi var fokuseret på 'staten' i primitive samfund og udviklingen af 'politiske systemer' (fra 'band' til stamme over høvdinge- til kongedømme) med spørgsmål som: hvilken social lim holdt sammen på grupper uden centralt magtorgan? For disse studier blev lederskab, slægtskab og udveksling gjort til genstand for politiske overvejelser. Oprindeligt var politik altså defineret i forhold til det, der havde med staten og dens forvaltning at gøre, og som forskningsfelt blev politik således sociologiens og statskundskabens domæne. Først i tiden efter anden verdenskrig begyndte 'politisk antropologi' at blive udviklet som specialiseret gren af faget. Siden

da er 'politik' - som ovenstående antyder - blevet udvidet ganske betragteligt. Specielt er det kommet til at fokusere på emner som konflikt, lov, orden, 'governance', 'policy', magt, og igennem de sidste par årtier på 'agens' og 'globalisering'. I denne brede forstand refererer politik også til 'beslutningstagen', hvilket er del af al mellemmenneskelig handlen.

I en mere snæver forstand er politik det, som vedrører 'samfundet' som helhed, og hvordan dette regeres eller styres af staten og dens mekanismer, såsom parlamenter, regionalråd og lignende samt skarer af politikere og embedsmænd. Politik indebærer her en adskillelse af offentligt (politisk) fra privat (ikke-politik), med en forestilling om det offentlige som neutralt og uden (privat) interesse. Politik handler kort sagt om forholdet mellem moral, orden og social organisation, om retten til udøvelse af tvang eller magt.

Dette nummer af Jordens Folk viser, hvordan antropologiske analyser af politik også kan bidrage til den mere oprindelige (og snævre) definition af feltet. Nummeret koncentrerer sig om den 'klassiske' definition af politik som noget, der vedrører staten, dens forvaltning og de politiske aktører

på såvel nationale som lokale niveauer. Nummeret handler om demokratiske reformer, kamp om rettigheder, repræsentation og politisk identitet, valg til parlamenter, lokalråd og præsidentembeder, samt politikeres ageren og promovering.

Demokrati er blevet en trylleformular for politiske reformer og politisk legitimitet i det internationale samfund. I nummerets første artikel viser Maj Nygaard-Christensen hvordan parlamentsvalget i en af verdens nyeste nationer, Østtimor, på én måde blev opfattet som en 'demokrati-fest'; en fejring af befolkningens rettigheder og selvbestemmelse efter løsrivelsen fra Indonesien. Men samtidig kom selve afviklingen af valget og den efterfølgende regeringsdannelse til at bidrage til en voksende mistillid til hvad demokratiet og - politik generelt - er i stand til at levere. Østtimor og artiklen er et godt eksempel på, hvordan demokrati opfattes og diskuteres i lande, som i disse år er præget af konstitutionelle reformer og melder sig blandt verdens 'nye demokratier'.

Asien er også hjemsted for verdens største demokrati, Indien. I to artikler viser henholdsvis Kenneth Nielsen og Louise Nolle, hvordan dette demokrati udspiller

sig på lokalt plan i nogle af Indiens regioner. Begge artikler fokuserer på kvinders rolle. Kenneth Nielsen præsenterer den karismatiske bengalske oppositionspolitiker Mamata Banerjee og lokale forståelser af hende og dermed også af politik i Indien. Louise Nolle diskuterer de praktiske konsekvenser af indisk kvotepolitik, hvorved kvinder sikres en vis andel af pladserne i regionale råd - kvinderne kommer dog ofte til at repræsentere deres familier, og de mænd som tidligere har haft de samme pladser.

Kvotepolitik og repræsentationsproblemer er også udgangspunktet for de to efterfølgende artikler. Lars Rasmussen tager os med til Sydafrika i en undersøgelse af det portugisiske mindretals politiske vilkår efter apartheid. Sydafrika er i dag præget af lovgivningen om 'black empowerment', som skal sikre den sorte befolkning en bedre position i samfundet. For portugiserne, som er en i forvejen marginaliseret gruppe af hvide, har denne form for demokratisering imidlertid ikke haft positive konsekvenser, og artiklen viser, hvordan kvotepolitikens positive særbehandling kan have en slagside. Noget af det samme gør sig gældende i Mattias Borgs diskussion af kvotepolitik og forsøget på formelt at inkludere peruanske indianere i

det nationale politiske system ved at sikre dem plads på partiernes kandidatlistor. Borg peger på, at Peru således befinder sig i et dilemma mellem civile (individuelle) og kollektive (etniske) rettigheder, og at kvoter ikke i sig selv medfører øget politisk indflydelse fra marginaliserede grupper - kvoterne kan endda have den modsatte effekt.

De to følgende artikler bliver på det amerikanske kontinent, men bevæger sig opad både geografisk og i det politiske hierarki. I den Dominikanske Republik har Martin Larsen bevidnet præsident Leonel Fernández' selvscenesættelse, som både omfatter indvielsen af hovedstadens nye metro samt videooptagelser på 'youtube'. Martin Larsen har desuden selv lagt videoer ud på 'youtube', så Jordens Folks læsere kan fortsætte her.

En anden præsident, der har formået at tiltrække sig en hel del opmærksomhed, er USA's nyvalgte præsident Barack Obama. I en aktuel og politisk engageret artikel beretter den dansk-amerikanske antropolog Jonathan Schwartz om sin egen deltagelse i Obamas kampagne i de sidste to uger op til valget. Schwartz stemte dørklokker i et afro-amerikansk kvarter i Cleveland, Ohio, og var på den måde med til at få registreret et nyt og

afgørende vælgerkorps. På den måde bliver Schwartz del af en kamp for politisk forandring, og artiklen påpeger, at en sådan kamp fint kan hænge sammen med et etnografisk virke.

Nummerets sidste artikel bringer os nærmere hjemlige himmelstrøg og et andet eksempel på politisk aktivisme. Stine Krøijer har fulgt og studeret aktiviteterne omkring Ungdomshuset på Jagtvej i København. Hendes situationsrapport fra forsøget på at erobre et nyt ungdomshus på Glasværksvej viser, hvordan de unge aktivister ikke ønsker at erobre og revolutionere et helt samfund i klassisk ideologisk forstand, men snarere forsøger at erobre et midlertidigt frirum og en flygtig drøm om en alternativ fremtid.

Måske ikke alt er politik, men der er politik alle steder og på alle niveauer. Dette nummer af Jordens Folk viser aktuelle antropologiske analyser af politik på et offentligt niveau og politiske relationer i forhold til forskellige forståelser af offentlighed, repræsentation, rettigheder og anerkendelse. Vi håber, at disse analyser af formelle politiske felter kan inspirere læseren til nye kritiske undersøgelser af sådanne fænomener.

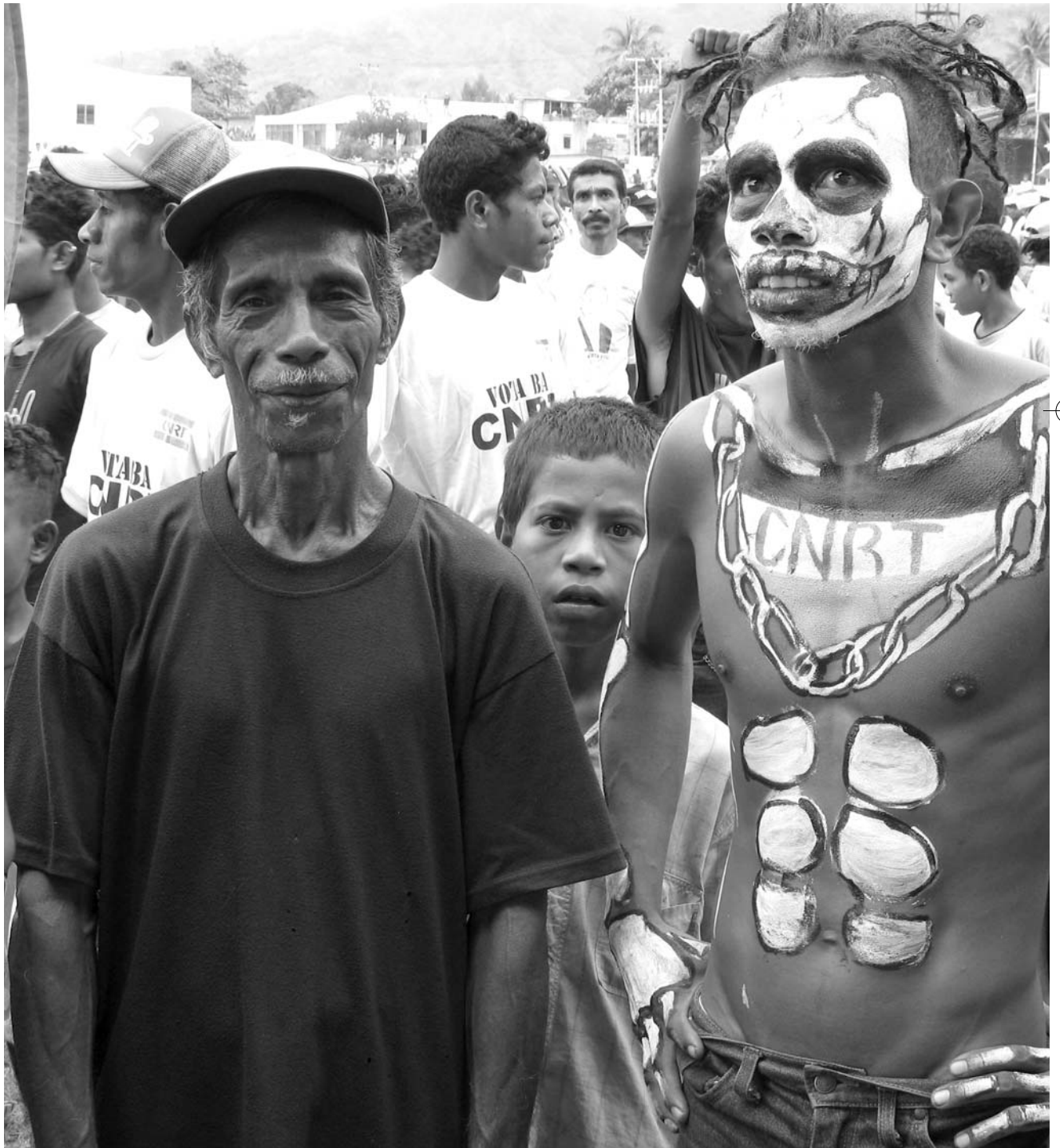
God læselyst!

Valgplakat i Dili lover bedre tider. Foto af Maj Nygaard-Christensen.

DEMOKRATI .

FORTÆLLING OM ET

-FEST?

PARLAMENTSVALG I ØSTTIMOR

I begyndelsen af mit feltarbejde i Østtimor i 2007 omtalte en informant de kommende præsident- og parlamentsvalg som en 'demokrati-fest' (pesta demokrasi). Denne betegnelse er bemærkelsesværdig i og med, at den er lånt fra en indonesisk 'New Order' politisk diskurs om valg og dermed giver associationer til Østtimors egen problemfyldte historie med nabolandet Indonesien.

af MAJ NYGAARD-CHRISTENSEN

Østtimors tilblivelse som selvstændig nation kom netop i stand gennem et langvarigt opgør med Indonesiens 'New Order' styre, ledet af daværende præsident Suharto. Modstandskampen mod Indonesien bundede dels i, at dele af befolkningen argumenterede for, at Østtimor kulturelt og historisk adskilte sig fra Indonesien. Men den var også udtryk for, at man i Østtimor ønskede en anden form for politisk ledelse end Suhartos autoritære styreform, der ikke levede megen plads til politisk opposition. Således var Østtimors modstandskamp ét element i en bredere bevægelse for øget demokrati i regionen. Det blev der åbnet op for i 1999, da befolkningen fik mulighed for at stemme for eller imod fortsat integration med Indonesien. Hovedparten af vælgerne støttede den sidste mulighed, og efter en

periode med omfattende FN-administration opnåede landet formel uafhængighed i 2002.

Det påfaldende ved min informants omtale af Østtimors første selvadministrerede parlamentsvalg er, at termen 'pesta demokrasi' bærer associationer til en tid hvor 'valg' langt fra var frie og gennemsigtige. Som antropologen John Pembertons analyse af et parlamentsvalg i 1982 under Indonesiens New Order styre understregede, skulle termen pesta demokrasi, snarere end at henvise til en fest eller festival, forstås som en 'formel demokrati-reception' eller en national ceremoni. Det skyldtes, at valgene under New Order år efter år blev arrangeret således, at de nærmest på forhånd var vundet af det regerende parti, Golkar. Betegnelsen pesta demokrasi illustrerede således den måde, hvorpå styret forsøgte at give

Deltagere i CNRT-partiets afsluttende kampagne i Dili.

Deltagere ankommer til CNRT-partiets valkampagne i Dili.

noget meget politisk, nemlig valg-handlingen, en ceremoniel og apolitisk karakter: som til en traditionel javanesiske ceremoni blev gæsterne - her vælgere - inviteret til at overvære snarere end deltage i en nøjagtigt planlagt rituel handling.

Men hvad skal betegnelsen betyde i en Østtimoresisk sammenhæng? Denne artikel vil, gennem et blik på Østtimors parlamentsvalg i 2007, diskutere hvilke lokale forståelser af politik, der er opstået i

landet efter bruddet med Indonesien, og særligt diskutere det ambivalente forhold, folk har til demokratiseringsprocessen.

Baggrunden for valget

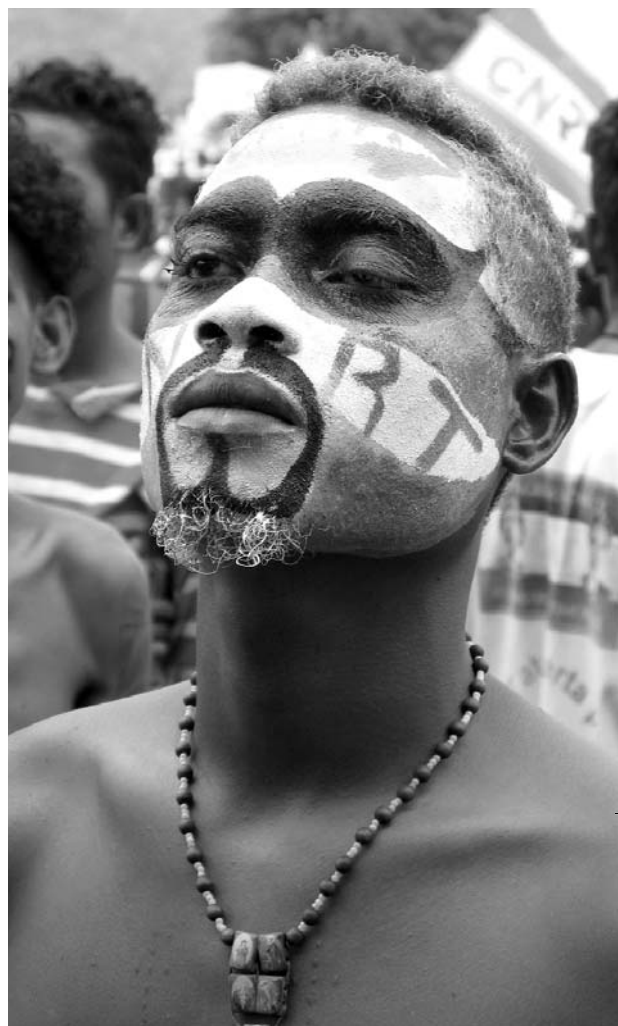
Østtimors parlamentsvalg i 2007 foregik i kølvandet på en voldelig konflikt, der brød ud i 2006 og resulterede i mere end 100.000 internt fordrevne ud af landets samlede befolkning på cirka 1 million. Et år senere var de fleste af disse

stadig midlertidigt bosat hos familier i deres hjemdistrikter eller i en af hovedstadens mange flygtningelejre. Samtidig kæmpede den nye nation med stigende fødevarerpriser, bandeopgør og mangel på ris. De mange problemer resulterede i en stærkt dalende tiltro til landets politiske elite, der siden uafhængigheden havde været domineret af medlemmer af FRETILIN-partiet. Partiet havde tidligere nydt større popularitet på grund af deres af-

Kampnedeltager bemalet i FRETILIN-flagets farver.

Kampnedeltager med Xanana Gusmao's CNRT-partis farver.

gørende rolle i modstandskampen mod Indonesien, og i tiden umiddelbart efter uafhængigheden havde mange svært ved at forestille sig en regering som ikke bestod af FRETILIN. Tiltroen til partiet dalede dog i takt med en stigende skuffelse over, at uafhængigheden ikke som ventet havde sat en stopper for fattigdom, vold og konflikt. I 2007 fandt dette udtryk i en voksende mistillid til den politiske elite, som blev holdt ansvarlig for kon-

flikten i 2006. Som de havde gjort det i forhold til uafhængigheden i slutningen af 1990'erne, så mange i 2007-valget muligheden for et skift mod bedre tider.

Kampagner og konflikt

Hovedparten af kampagnedeltagerne i parlamentsvalget var unge mænd ikklædt deres foretrukne partis eller kandidats t-shirt og med partiflagets farver malet på ansigter og kroppe, mens andre

igen optrådte med halvt tildækkede ansigter. Typisk ankom de i larmende karavaner af lastbiler og minibusser fyldt til randen med unge mennesker, siddende på taget og hængende ud af vinduerne. Musik eller valgslogord bragede ud af køretøjerne, bannere med valgslogans vajede i den støvede vind, og flere deltagere på motorcykler bidrog yderligere til de larmende optog. Disse større, støjende forsamlings gav gro-

Vælgere i kø ved afstemningssted i Lautem, Østtimors østligste distrikt.

bund for bekymring for valget hos mange Timoresere. På én måde er symboler som flag, farver, motorcykler, bandanaer og bannere med til at støtte billedet af kampagner og valget som en 'festival'. Det samme var de gentagne, spontane og glædesfyldte opførelser af danse og sange kendt fra løsrivelseskampen mod Indonesien. Men samtidig minder mange af førnævnte symboler også om dem, pro-Indonesiske militsgrupper, der terroriserede civilbefolkningen omkring afstemningen for uafhængighed i 1999, var kendt for - uden at der i øvrigt er en forbindelse mellem militsgrupper og partitilhængere. Også i dag forbindes større, larmende grupper i den grad med optakt til konflikt; ikke mindst i hovedstaden, der er plaget af tilbagevendende uroligheder mellem bander ligeledes udgjort af yngre mænd. Trods for-

ventningerne til valget som et muligt vendepunkt, medvirkede selve formen af kampagnerne dermed til at forstærke og bekræfte en allerede eksisterende stemning af, at 'noget' var under opsejling.

Afstemning og optælling

Hvis dagene op til valget havde været nervøse, blev valgdagen i den grad betragtet som en festdag. I det østligste land-distrikt, Lautem, hvor jeg i form af en frivillig tjans som valgobservatør besøgte en række afstemningssteder på valgdagen, dukkede kvinderne op i deres fineste saronger med nye, hjemmeflettede kurvetasker over skulderen og mændene i nyvaskede, pressede skjorter. I stemmeboksene blev felterne ud for ét af stemmesedlernes 14 opstillede partier henholdsvis afkrydset, signeret og i flere tilfælde grundigt gennemhullet med ciga-

retbrændemærker af vælgere. Symbolet på, at man nu havde stemt, var en strittende, sortfarvet pegefinger, som folk kun under store protester indvilgede i at få dypet i en bønne med blæk. Enkelte steder i landet opstod der tumult på afstemningsstederne, men i det store hele forløb valgdagen fredeligt.

Det samme gjorde de næste mange dage, der gik med at optælle stemmesedlerne én efter én i godt bevogtede lokaler. De fleste timoresere er efterhånden velbevandrede i NGO-diskurser om 'demokrati' og 'god regeringsførelse', og mange var derfor utilfredse med manglen på 'gennemsigthed', da de ikke længere kunne følge optællingen af stemmer direkte. Ved tidligere kommunalvalg havde optællingen ofte foregået udenfor, hvor stemmerne blev råbt op foran opmødte væl-

Stemmer optæles foran valgobservatører og partirepræsentanter i Los Palos i Lautem.

Stemmerne gennemses og eftertælles en sidste gang.

gere, hvoraf enkelte sideløbende bogførte på deres egne blokke for at sikre, at det gik til på ordentlig vis. Under dette valg måtte folk i stedet samle sig i større grupper udenfor optællingslokalet, for derfra at modtage nyt fra valgobservatører og ansatte, der frit kunne bevæge sig ud og ind.

Regeringsdannelse

FN og en lang række internationale og lokale organisationer havde arbejdet for at forhindre uroligheder i forbindelse med valget ved hjælp af oplysningskampagner om valgsystemer, stemmeoptællingsmetoder og regeringsdannelse. Imidlertid havde der ingen debat været om muligheden for, at ikke ét parti ville være i stand til at forme en majoritetsregering. Det skete imidlertid, da FRETILIN på trods af, at det fortsat var det største parti, ikke sikrede sig nok

stemmer til at danne regering alene. Samtidig ønskede ingen andre partier at indgå i regering med FRETILIN, hvilket førte til bitre forhandlinger om, hvem der ville få lov til at danne regering. Mens ordvekslingen mellem politikere i parlamentsbygningen i dagene og ugerne efter valget blev mere og mere hidsig, og ingen løsning var i sigte, blev også stemningen udenfor mere trykket. De fleste mente nu, at det kun var et spørgsmål om tid, inden uroligheder ville bryde ud. I valgobservatørgruppen afventede vi på dette tidspunkt den sidste finpudsning af vores rapport, men modtog i stedet en kort sms fra vores lokale oversætter: 'situationen bliver måske grim - flygtet til hjemdistrikt - tilbage mandag'. Mange andre i hovedstaden havde ligeledes pakket deres ejendele for at flygte til deres hjemdistrikter, som folk ofte

gør det, når der er optakt til uro. I sidste ende dannede flere andre partier en koalitions-regering ledet af den tidligere så populære modstandskæmper Xanana Gusmão. Da var der gået godt fem uger efter valgdagen, og rygterne havde længe svirret om utilfredse FRETILIN-vælgere, der ville 'lave problemer', hvis ikke partiet fik regeringsmagten. Efter nyheden kulminerede den trykkede stemning i skudepisoder og sammenstød, og flere hundrede hjem og mange offentlige kontorer blev brændt af i landets østligste dele, hvor FRETILIN traditionelt har stået stærkt. Dermed blev ikke blot FRETILIN-tilhængere, men også medlemmer af andre partier i stigende grad desillusionerede i forhold til, hvad 'demokratiet' var i stand til at levere. En aften beklagede en frustreret nabokone sig således til mig, kort efter der havde været

Udbrændt kontor i Bancau et af de østlige distrikter, efter uroligheder i forbindelse med regeringsdannelsen.

uro med ildspåsættelse og skyderier nær vores nabolag:

"Jeg har sagt til mine nevøer: 'følg ikke politik; politik er beskidt! I sidste ende er det dig selv, der bliver offer. ... I har ret til at følge valgene; det er jeres ret, men følg ikke politik' ... Hvis det skal være på den her måde, er demokrati kun i munden. ... Hvis de [FRETILIN] ikke kan acceptere valgresultatet, må de lade være med at gå rundt og sige, at Timor-Leste her er et demokratisk land. Det var dem, der lavede valget! Hvis de ikke vil modtage resultatet, jamen, så lad være med at lave et valg! Det er ikke demokrati!"

Udtalelsen illustrerer den måde, hvorpå mange efterfølgende begyndte at beskrive afviklingen af valget som omgærdet af snyd og magtkampe. Dermed kom parlamentsvalget i 2007 til at styr-

ke en allerede eksisterende opfattelse af politik som noget korrupt og 'beskidt'.

Enhed over forskellighed

Den mistro folk i nutidens Østtimor nærer mod 'politik' og parti-systemet har flere årsager. Til dels afspejler den Østtimors indonesiske arv. I nabolandet Indonesien kan man finde en lignende skepsis overfor flerparti-systemet og 'politik' generelt, som har rod i massakren på hundredetusinder fra kommunistpartiet i 1965. Ikke mindst på grund af græsrodssamarbejdet mellem NGO'er i de to lande er populære diskurser i Østtimor om politik blevet til under indflydelse af denne indonesiske forståelse af politik. Samtidig har Østtimor sine egne eksempler på voldelige konflikter mellem partier. Særligt en konflikt i 1975 mel-

lem FRETILIN og et andet af landets første partier førte til store menneskelige tab, og mange nuværende konflikter mellem politikere kan spores tilbage til denne periode. På denne baggrund begyndte mange af Østtimors ældre medborgere efter uroen omkring regeringsdannelsen i 2007 at udtrykke frygt for, at en ny '75-krig' var under opsejling.

Modstandskampen mod Indonesien bidrog yderligere til, at enhed blev prioriteret højere end muligheden for at udtrykke forskellige meninger. Dette sås for eksempel i dannelsen i 1998 af paraplyorganisationen Nationalrådet for Timoresisk Modstand (CNRT), der forenede en lang række partier, så uoverensstemmelser kunne tilsidesættes for at styrke modstandskampen. Den slags tiltag bidrog til, at ideen om

enhed - 'unidade' - blev et af de særdeles populære temaer i forestillingen om en selvstændig Østtimoresisk nation. Dette er medvirkende til, at tiltag, der forener partier, også efter uafhængigheden er langt mere populære end de, der understreger partiers forskellighed. Et af de forslag der blev stillet til regeringsdannelsen var således, at alle partier, der havde opnået nok stemmer til en plads i parlamentet, skulle danne en bred, national enhedsregering. Dette var mindre populært blandt FN og ansatte i andre internationale institutioner involveret i valgprocessen, hvis opfattelse af god regeringsførelse indebar tilstedeværelsen af en 'sund opposition'. Men for mange timoresere stemte løsningsforslaget godt overens med den historiske prioritering af enhed, og de associationer 'opposition' giver til konflikt og uro. Det er således et paradoks, at Østtimors kamp for uafhængighed på den ene side var en kamp for en uafhængig, demokratisk nation, men på den anden side var med til at skabe mistro overfor en række af det internationale samfunds ideer om demokratiske 'grundpiller', såsom flerpartisystemet og ideen om en opposition.

Konklusion

Indonesien i dag adskiller sig på mange områder fra dét samfund, John Pemberton beskriver i sin analyse af New Order-valget i 1982. Suharto er faldet og indonesiske valg er rykket tættere på en vestlig opfattelse af 'demokrati'. Pembertons analyse er interessant at sammenholde med Østtimors post-uafhængighedsvalg, fordi uafhængigheden i så høj grad var et forsøg på at fjerne sig fra

Indonesien og New Order styret. Og selv om en række temaer og nøgleord fra indonesiske politiske diskurser går igen i Østtimor efter uafhængigheden, er betydningen ofte en anden. 'Pesta demokrasi' blev i en indonesisk New Order sammenhæng forstået som en demokrati-reception; en ceremoni med et allerede afgjort udfald.

Da betegnelsen mange år senere dukkede op i beskrivelsen af Østtimors kommende valg, var en mere direkte oversættelse umiddelbart mere dækkende. Mange så således selve afholdelsen af valg som en 'fest' for demokratiet, på baggrund af landets mangeårige kamp for at opnå ret til i det hele taget at stemme. Pemberton pointerede også, hvordan New Order-styret forsøgte at give valg-handlingen en apolitisk karakter: valg symboliserede ikke en egentlig mulighed for forandring. Som selvstændig nation har Østtimor gjort sig helt andre erfaringer med valg. Særligt det første valg - løsrivelsen fra Indonesien - var en 'demokrati-fest'. Imod alles forventninger fik timoreserne pludselig lov til at stemme, og på trods af volden i forbindelse med valget kunne folk se deres stemmer resultere i en radikal, konkret forandring. Og selv om 'politik' er blevet et skældsord på linie med korruption i den nye nation er det på samme tid noget, som folk udtrykker direkte og uden omsvøb. Østtimor synes på nogle måder 'hyper-politisk'. I hovedstaden såvel som i de mest isolerede landsbyer har familier ofte parti-flag klistret på døre og husmure, og langt de fleste ved præcist, hvilket parti naboen, venner og den udvidede familie støtter. Da jeg som valg-observatør arbejdede med lokale

og internationale observatører, blev der lagt stor vægt på, at vi som observatører skulle optræde som 'neutrale'. Dette bekymrede de lokale observatører, der ikke mente, at de som timoresere kunne se neutrale ud overfor andre timoresere, da folk ofte ved, hvem hinanden stemmer på. Politik og tilknytning til bestemte partier er dermed i praksis ikke et privat anliggende, som man går stille med dørene med.

Alligevel medvirkede den langvarige og problemfyldte proces med regeringsdannelse i 2007 i sidste ende til at forandre nogle vælgeres opfattelse af valg og forventninger til nyttigheden af at stemme. Mere end et år efter afslutningen af valget følger FRETILIN-støtter sig stadig snydt og beskylder den nye regering for at være 'forfatningsstridig'. For dem synes afviklingen af 2007-valget ikke meget mere demokratisk, end hvad New Order demonstrerede i 1982-valget. ■

Læs mere i:

John Pemberton. Return of the Repressed. Indonesia's New Order Elections Revisited. Side 197-225 i: Bertrand, Romain; Briquet, Jean-Louis; Pels, Peter (red) Cultures of Voting: The Hidden History of the Secret Ballot. Hurst & Company. London 2007

MAJ NYGAARD CHRISTENSEN, AFD. FOR ANTROPOLOGI OG ETNOGRAFI, AARHUS UNIVERSITET, ARBEJDER PÅ ET PH.D. PROJEKT OM LEDERSKAB OG AUTORITET I ØSTTIMORS DEMOKRATISERINGSPROCES.

alle fotos af forfatteren

MAMATA - EN KVINDE I

af KENNETH NIELSEN

"Kvinder i indisk politik" er i udgangspunktet en paradoksal størrelse. Almindelige stereotype opfattelser fortæller os, at kvinder i Indien er fanget i et patriarkalsk system med udbredt kønsdiskriminering. Indiske kvinder er ofte voldsramte, undertrykte og generelt ekskluderede fra politiske rum. Samtidig har ingen region i nyere tid vel produceret så mange prominente kvindelige politiske ledere som Indien og dets sydasiatiske nabolande. I denne artikel kigges nærmere på fænomenet kvinder i indisk politik gennem et portræt af den bengalske politiker, tidligere minister og parlamentsmedlem Mamata Banerjee.

BANERJEE

INDISK POLITIK

Mamata Banerjee i aktion. Hendes politiske taler er ofte lange tirader mod Vestbengalens siddende kommunistiske regering, og indeholder sjældent specifikke selvstændige politiske forslag. Til højre tysser en mand på publikum således, at alle kan høre hvad didi har at sige. Gopalnagar, Vestbengalen.

"Kvindespørgsmålet"

Kvindens position i samfundet var et af de mest kontroversielle temaer i de debatter om social reform, der prægede Indien i første halvdel af 1800-tallet. Som andre steder legitimerede briterne også her kolonistyrer med henvisning til lokalsamfundets "perverterede og barbariske skikke." Blandt de mest forkastelige skikke udså briterne sig en række religiøst sanktionerede undertrykkelsesformer af kvinden: "det er ik-

ke let at forestille sig en strengere, mere foragtet og ydmygende tilstand af fuldstændig afhængighed end den, der tildeles det svage køn blandt Hinduerne", skrev en engelsk rejsende i 1800-tallet. Da indisk nationalisme tog form i 1800-tallet, begyndte indiske politiske aktører at forholde sig til briternes kritik og til "kvindespørgsmålet". Man var enig med briterne i, at kvindens position i samfundet måtte forbedres, men spørgsmålet var, hvilken alternativ position

kvinder skulle indtage i et moderne uafhængigt Indien. Hvordan skulle en moderne indisk kvinde se ud? En ting var sikkert: den vestliggjorte memsaheb med hendes vulgære påklædning og make-up og en forkærlighed for nytteløse sysler som broderi og novel-læsning var ikke en rollemodel, de - oftest mandlige - nationalister ønskede sig. I stedet fandt de svaret på kvindespørgsmålet ved, hævder den indiske samfundsfor-sker Partha Chatterjee, at inddele

Et beskedent partikontor i Kamarkundhu, Vestbengalen.

verden i to sfærer, den materielle og den spirituelle. I den materielle sfære lod man Vestens ideer om videnskab, teknologi og politisk organisering herske; men i den spirituelle sfære erklærede man Østens filosofi og spiritualitet den materialistiske vestlige kultur overlegen, og det var her man lokaliserede den indiske kulturs essens. Samtidig gjorde man den spirituelle sfære til kvindens sfære, så mens manden kunne kaste sig ud i den ydre verdens profit og politik, blev kvindens rolle at varetage den kulturelle reproduktion i hjemmet.

På trods af at det offentlige politiske rum således i teorien i ringe grad er tilgængeligt for

kvinder, sker det alligevel oftere, at indiske kvinder gør sig mere end almindeligt bemærket i offentlig politik. En af de mest profilerede er netop Mamata Banerjee, leder af Trinamul-kongressen - et parti hun selv stiftede for godt ti år siden - og den fremmeste oppositionspolitiker i Indiens fjerde folkerigeste stat Vestbengalen. Mamata har siddet næsten uafbrudt i parlamentet i New Delhi i snart 25 år og har været minister i flere omgange. I denne artikel ser jeg nærmere på, hvordan Mamata har iscenesat sig selv som politisk personlighed, og på hvordan hun som kvindelig toppolitiker bliver opfattet af sine støtter.

Mamatas Indtog

Ajit viser mig rundt i Trinamul-kongressens beskedne partikontor i hans landsby i Singur i Vestbengalen. Det er hurtigt klaret, for kontoret består af et enkelt firkantet rum med betonvægge. På en af dem hænger et forstørret foto af Mamata Banerjee midt i en hidsig politisk tale. Ajit peger og forklarer: "Vi mener, at Mamata er den mest ærlige politiker i Vestbengalen. De fleste andre politikere er korrupte, men hende er der ingen, der kan bestikke. Og hun er den eneste, der har en chance for at besejre kommunisterne - kommunisterne er blevet korrupte, udemokratiske og tænker kun på deres egne.

Trinamul-støtter i protestmarch mod kommunistregeringens industripolitik. Singur Bazar, Vestbengalen.

Alle, der har et ønske om at fjerne kommunisterne fra magten, må slutte op om Mamata!"

I Ajits landsby har Trinamul-kongressen solidt fodfæste, og de fleste deler Ajits syn på Mamata. Mamatas politiske karriere tog fart op gennem 1980'erne, hvor hun arbejdede sig op igennem hierarkiet i det gamle Kongresparti. På den måde har hendes indtog i det politiske været væsensforskellig fra den vej, andre prominente kvindelige politikere har trådt, som for eksempel Indira Gandhi og Benazir Bhutto. Både Gandhi- og Bhutto-familien var mægtige politiske familier i deres respektive lande, længe før kvinderne gjorde deres indtog. Indira Gandhi var

datter af Jawarhalal Nehru, Indiens første statsminister og uafhængighedskampens store ikon sammen med Mahatma Gandhi. Og Benazir Bhuttos far Zulfikar Ali Bhutto var både præsident og statsminister i Pakistan. Både Indiras og Benazirs vej til magten er således gået gennem dynastisk succession, hvor politiske dynastier bevarer deres magt ved at lade døtre efterfølge deres fædre, eller hustruer deres ægtemænd, i politiske topposter. Mamata har derimod bygget sin karriere fra grunden ved at profilere sig selv som en højlydt og vedvarende kritiker af den folkevalgte kommunistregering, som har ledet Vestbengalen kontinuerligt siden

1977. Kommunisterne har opbygget en betydelig politisk opslutning i Vestbengalens landsbyer gennem en række jordreformer og politisk decentralisering - men det er ikke alle steder, de af den grund er blevet populære, for eksempel ikke i Ajits landsby.

Efter et mislykket forsøg på at blive valgt til leder af Kongrespartiet i Vestbengalen i 1997 forlod en vrede og skuffet Mamata partiet med hidsige anklager om, at de gamle partiledere var som en flok vandmeloner: grønne udenpå (grøn forbindes ofte med Kongrespartiet) men røde (det vil sige skabskommunist) indeni. Hun stiftede sin egen Trinamul-kongres som et mere dynamisk og

Trinamul-kongressens partiflag. Mamata Banerjee har selv designet partiets symbol, to tre-bladede blomster der vokser på en græseng. Det grønne blad symboliserer Islam, det orange Hinduisme, og det hvide "andre" trossamfund. Det faktum at alle tre blade er en del af den samme blomst viser deres underlæggende enhed. De tre blade udtrykker tillige de tre grundprincipper i den vision, Nehru i sin tid formulerede for et uafhængigt Indien, nemlig socialisme, sekularisme og demokrati. Græsset symboliserer masserne hvorfra alting udspringer; og de to blomster repræsenterer de store bengalske digtere, kunstnere og tænkere Rabindranath Tagore og Nazrul Islam.

græsrodsbaseret - trinamul betyder græsrod på bengalsk - alternativ til Kongrespartiet og med løftet om at tage den politiske kamp mod kommunisterne op med fornyet styrke. Mamatas kampråb vandt gehør, og store dele af Kongrespartiets gamle vælgergruppe sluttede sig til hendes nye Trinamul. I Ajits landsby sluttede folk op om Mamata og Trinamul i en sådan grad, at det gamle Kongresparti stort set er forsvundet.

Et par dage senere inviterer Ajit mig til politisk stormøde. Mamata skal komme og tale, forklarer han, så vi tager tidligt af sted. De første timer viser sig at være ganske kedelige, for Mamata er endnu ikke kommet, og de personligheder der i hendes fravær står på scenen

og leverer politiske taler, kender hverken Ajit eller jeg. Som timerne går fyldes pladsen foran scenen imidlertid gradvist, og da en enorm støvsky rejser sig i det fjerne, er alle klar over, at det er Mamatas konvoj af biler, der nærmer sig. Spændingen stiger mærkbart. "Der er hun, der er hun!", råber Ajit entusiastisk, da bildøren åbner sig og en lille, midaldrende kvinde stiger ud. Ved første øjekast har jeg svært ved at forstå, at dette skulle være en af statens fremmeste politikere. Lille og buttet, klædt i en simpel sari, og uden make-up og smykker, er der hverken glamour eller en aura af magt over hende. Med hænderne samlet og hævet til hilsen baner hun sig vej gennem den nu anseelige folke-

mængde, på vej mod den improviserede scene. Alligevel var jeg aldrig, på trods af hovedpersonens undseelighed, i tvivl om, at en person med anseelig karisma og indflydelse netop havde gjort sin entre, for beundring og respekt for hovedpersonen stod tydeligt at læse i Ajits ansigt. For selv om Trinamul, som navnet indikerer, foregiver at være et græsrodsbaseret parti, er det Mamata, der på karismatisk men autoritær vis er den ubestridte leder. Trinamul er hendes parti; ingen vigtige beslutninger tages uden hendes accept, og frem for ideologi og organisation er det Mamatas voldsomme antikommunisme og hendes unikke politiske stil, der bærer partiet og appellerer til tilhængere som Ajit.

Mamatas Politiske Stil

Mamatas politiske stil og fremtoning bryder med den gængse kulturelle opfattelse af, hvordan en toppolitiker i Bengalen bør optræde i offentligheden. Politiske ledere rekrutteres her historisk set fra den bengalske bhadrak, den respektable middelklasse, typisk med rod i den brahminske hindu-kaste. En typisk bhadrak er veluddannet, poleret, og veltalende, også på engelsk. De har stil, dannelse og værdighed, men udviser beskedenhed og moderation. Deres uniform er snehvid og nystrøget dhoti og kurta, det traditionelle indiske pyjamaslignende antræk. Og de forventes at have solidt kendskab til kultur, litteratur og poesi, for i Bengalen giver uddannelse og kultur traditionelt set både social og politisk kapital. Og så er den typiske toppolitiker selvfølgelig en mand.

Mamata lever kun i ringe grad op til dette politiker-ideal. Ganske vist er hun selv fra en brahmin-familie og har en universitetsuddannelse, men mere end en middelmådig jurastudent var hun ikke. Mamata både taler og skriver engelsk, men er ofte famlende og uden den sikkerhed og lethed, en dannet bhadrak forventes at have. Hun har skrevet flere digtsamlinger på både bengalsk og engelsk, men stilen i de engelske er simpel og på grænsen til det banale. Og ikke mindst lader Mamata ofte og ganske upassende sit impulsive og voldsomme temperament eksplodere i fuld offentlighed.

Der er derfor mange blandt eliten og i medierne, som finder Mamata helt uegnet som politisk leder. Med sin simple og følelsesbetonede stil fremstår hun for dem mest af alt som en simpel og udannet hushjælp. I tillæg anser

mange hende for en ideologiløs opportunistisk populist, som i sin vedvarende personlige kamp mod Vestbengalens kommunister har vist sig villig til med opsigtsvækkende fart at indgå og bryde alliancer med alt fra højreorienterede religiøse partier til venstreorienterede maoistgrupperinger, så længe det tjener hendes politiske sag. Men frem for at stræbe forgæves efter det polerede bhadrak-ideal, har Mamata med en vis succes formået at vende sine "mangler" til en politisk fordel. I tråd med partinavnet har hun iscenesat sig selv som en kvindelig og folkelig græsrodsaktivist, der trives bedre blandt folket i landsbyen end i airconditionerede kontorer. Mamata underbygger sit aktivist-image gennem en heftig rejseaktivitet, og når ulykker eller katastrofer indtræffer, gør hun hvad hun kan for at være personligt til stede med støtte til de udsatte, særligt hvis kommunistregeringen ikke i tide er nået frem med hjælp. Hendes personlige nærvær er en vigtig faktor i hendes image som frelseren i skikkelse af den frygtløse græsrodsaktivist og de svages beskytter.

Mamata undsiger sig derfor ikke sin simplicitet og folkelighed; hun fremhæver den, for eksempel ved fortsat at bo i et beskedent hus nær et af Kolkatas største prostitutionsområder. Her har hun også sit kontor, et spartansk lokale med plastikmøbler og bliktag, uden aircondition. Hendes billige og let krøllede håndvævede bomuldssarier og fraværet af smykker markerer også en mere folkelig kontrast til den forfinede og intellektuelle, men også noget elitistiske bhadrak. Der er imidlertid en yderligere pointe bag Mamatas spartanske livsstil, og det er at

markere tydelig afstand til den overdådige livsførelse som korrupte indiske politikere mange steder lægger for dagen. Hendes simple livsstil signalerer, at hun ikke er til salg til højstbydende, og det er et nok så vigtigt signal at sende i et samfund hvor - som antropologen Arild Engelsen Ruud har vist - politik opfattes som et beskidt spil, hvor svig, korruption og umoral hører til dagens orden. For Ajit var der, som vi har set, ingen tvivl om, at Mamata virkelig var en beundringsværdig undtagelse fra normen.

Mamata kombinerer sin sparsomme livsstil med en meget fysisk form for politik, hvor hendes temperament og følelsesudbrud gøres til en force snarere end et tegn på umodenhed. Det er aktivistens gadekamp og ikke politikerens polerede ideologiske debat, der er hendes forum. I sine yngre dage blev hun kendt, da hun kastede sig op på kølerhjelm af en ministerbil for at få ministeren i tale, og hun er flere gange kommet til skade efter håndgemæng med politiske modstandere eller politiet. I parlamentet har hun flere gange kastet med papirene i raseri, og hun har mere end én gang sagt op som minister eller trukket sig fra parlamentet i moralsk protest mod dette eller hint, eller for at bevise at hun i modsætning til andre magtsyge politikere ikke er 'taburetklæber'. Hendes kritikere ser hendes 'spontane' opsigelser som et udslag af hysteri eller hykleri, men blandt Mamatas støtter tolkes hendes villighed til at frasige sig magtfulde poster som et ægte udtryk for hendes moralske oprørthed over de svages lod i livet, og for hendes vilje til at sætte handling bag ordene.

Durga med udslået sort bølgende hår ridende på en løve. I hænderne holder hun gudernes våben.

Durga og Didi

Mamatas tilhængere indskriver ofte hendes image som en frygtløs og ubestikkelig kvinde i en religiøs forståelsesramme. I Ajits landsby drager folk således gerne paralleller mellem Mamata og den i Ben-

galen uhyre populære Hindugudinde Durga. Durga er genstand for den største og mest elskede af de mange offentlige religiøse fejringer, der fylder den bengalske kalender i efterårsmånederne. Fejringen af Durga under Durgapuja minder

nu sit sande, onde jeg: han angreb både himlen og jorden, terroriserede menneskene og fordrev guderne fra himlen. Guderne var fortvivlede, da både menneskenes hære og gudernes kræfter var magtesløse mod den udødelige

for en dansker mest af alt om en kombination af jul, nytår og sommerferie.

Parallellen angår ikke fysiske egenskaber, for hvor Mamata er lav, buttet og beskedent klædt, er Durga usigelig smuk, prydet med omamenter af guld og ædelsten og med flagrende sort hår. I tillæg har hun tre øjne og ti arme. Der sigtes i sammenligningen snarere til personens egenskaber. Legenden om Durga fortæller, hvordan den snedige dæmon Mahishasura engang efter lang tids from meditation narrede guderne til at skænke ham udødeligheden i gave, således at hverken guder eller mænd kunne såre ham. Med sin nyvundne udødelighed viste Mahishasura

dæmon. Imidlertid fandt de en løsning ved i fællesskab at skabe den uovervindelige krigsgudinde Durga. De skænkede hende hver især deres mægtigste våben, et til hver af de ti hænder, og sendte hende i kamp mod Mahishasura. Da dæmonen til sin skræk og overraskelse indså, at han ikke var usårlig i kamp mod en kvinde som Durga, sendte han sine hære for at dræbe hende. Men hun besejrede dem alle, tilintetgjorde Mahishasura og genoprettede dermed universets orden.

I folkeforståelsen er det netop Durgas karakteregenskaber, man gerne forbinder med Mamata: kvindelig styrke og mod samt en utrættelig intolerance overfor verdens ondskab og uretfærdighed. Hvem der indtager den metaforiske position som den onde dæmon afhænger lidt af konteksten, men som oftest er det korrupte politikere i almindelighed, eller arvefjenderne i kommunistpartiet i særdeleshed. I modsætning til Durga lader Mamatas triumf dog vente på sig, for mens Mahishasura måtte bukke under for den frygtløse gudinde sidder kommunisterne stadig på magten i Vestbengalen, nu på 31. år.

Durga har dog yderligere karakteregenskaber. I Bengalen afbildes hun under den årlige Durgapuja ikke blot som en frygtløs krigsgudinde, men også som en kærlig moderfigur, hvis vrede og raseri hverken er tilfældig eller hævnlysten, men derimod beskyttende. At tilbede Durga er derfor også at søge den beskyttende, moderlige kærlighed. Det ville være forkert at påstå, at Ajit eller andre af Mamatas tilhængere tilbeder hende. Men det er ikke urimeligt at hævde, at de ved at støt-

te hende politisk forventer et vist mål beskyttende omsorg til gengæld. Og "mamata" betyder da også "selvopofrende moderlig kærlighed" på bengalsk.

Dette til trods er det dog faktisk oftere i rollen som storesøster, at Mamata forstås. I Ajits landsby bliver hun således konsekvent omtalt som 'didi'. Didi er den bengalske term for ældre søster, og i bengalsk slægtsskabsforståelse har didi helt specielle forpligtelser. Didi er aldersmæssigt tættere på forældrene og fungerer derfor på sin vis ligesom en mor for sine yngre søskende. Hun forventes som en anden mor at bidrage til deres opvækst med to centrale ting, som gode forældre skænker deres børn, nemlig næring og viden. En god bengalsk didi klæder sine yngre søskende på, giver dem mad, vasker deres hænder og fødder, sørger for deres tøj og sko, organiserer deres legetøj, leger med dem og underholder dem. Yngre søskende gengælder med glæde og passende respekt. På samme måde ser Mamata tilhængere en didi i hende: en selvopofrende og omsorgsfuld kvinde, der sætter tilhængerens velvære over egne behov.

At Mamata forstås som en politikkers Durga eller didi viser, hvordan kulturelle kvindeidealer har været medvirkende til at definere hendes plads og råderum i det politiske. På den måde er Mamata afgjort en *kvinde* i offentlig politik. Men samtidig viser hendes succes med at etablere et politisk image som frygtsløs græsrodsaktivist, at hun - hvad enten man ser hende som opportunistisk populist eller ærlig demokrat - fremstår som en kapabel politisk strateg i egen ret. ■

Forslag til videre læsning:

Banerjee, Mukulika. *Populist Leadership in West Bengal and Tamil Nadu: Mamata and Jayalithaa Compared*. I Rob Jenkins (red.), *Regional Reflections: Comparing Politics Across India's States*. Oxford University Press, New Delhi, 2004.

Chatterjee, Partha. *The Nation and Its Fragments*. Princeton University Press, Princeton, 1993.

Shankar, Kalyani. *Gods of Power: Personality Cult and Indian Democracy*. Macmillan, Delhi, updated ed., 2005.

KENNETH NIELSEN ER UDDANNET AN-TROPOLOG FRA KØBENHAVNS UNIVERSITET OG ER FOR TIDEN PH.D.-STUDERENDE PÅ SENTER FOR UTVIKLING OG MILJØ VED UNIVERSITETET I OSLO. HAN HAR SKREVET OM UNGE, URBANE INDERES FORHOLD TIL STATEN, OG OM ORGANISERET HINDUISME I DANMARK. FOR TIDEN ARBEJDER HAN MED LANDLIGE SOCIALE BEVEGELSER I DEN INDISKE DELSTAT VESTBENGALEN OG INTERESSERER SIG ELLERS FOR INDISK POLITIK I BREDEST MULIG FORSTAND.

alle fotos af forfatteren

MELLEM STØTTE

FAMILIENS BETYDNING FOR KVINDELIGE

af LOUISE NOLLE

Det liberale demokratis adskillelse mellem et offentligt politisk rum og et privat ikke-politisk rum bliver i dag udfordret af kvindelige lokalpolitikere i Indien gennem fænomenet proxy-koner, hvis primære loyalitet ligger hos familien og ikke hos vælgerne. Formelt set er det politiske arbejde den enkeltes ansvar, men i Indien involverer det ofte store dele af familien, der på samme tid kan være en uundværlig støtte såvel som en hindring for kvindernes muligheder for selvstændige politiske udfoldelser.

Devyas virker nervøs, som hun står der og tripper i sin grønne sari foran familiens tebutik. Stemningen er en helt anden end ved mine besøg hos andre kvindelige lokalpolitikere i landområderne omkring storbyen Bangalore i det sydlige Indien. De var mere afslappede og måske også mere forberedte på mit besøg. Det går dog hurtigt op for mig, at den uanmeldte ankomst ikke er hovedforklaringen på Devyas nervøsitet. Min tolk har forklaret hende, at jeg er kommet for at stille hende nog-

OG KONTROL

LOKALPOLITIKERE I DET SYDLIGE INDIEN

le spørgsmål om hendes politiske arbejde i det lokale kommunalråd, Gram Panchayat, som hun blev valgt til for et års tid siden. Men hun er nervøs for, at jeg kommer til at spørge hende om noget, som hun ikke kan besvare, af den simple grund at hun deler sit politiske ansvar og arbejde med sin mand. Hver måned tager hun til møder i lokalrådet og engang imellem til særlige kurser for lokalpolitikere. Hendes mand bruger meget tid på den anden del af en lokalpolitikers arbejde, der består i at føre tilsyn

med offentligt byggeri og i at mægle i lokale konflikter i landsbyerne i Devyas valgkreds. Derfor sender Devya bud efter sin mand, så han også kan være til stede under interviewet.

Min tolk beretter for mig, at det er ganske udbredt blandt kvindelige lokalpolitikere at dele det politiske arbejde med et familiemedlem. Mand og kone deler det politiske ansvar, og hvad er der forkert med det, især når man som Devya har travlt med mange andre gøremål?

Et moderne repræsentativt system

Siden indførelsen af særlige kvoter til kvinder, kasteløse og oprindelige folk ved en lovændring i 1993 er sarier og kurtas - traditionelle klædedragter til kvinder - ikke længere et sjældent syn i de tidligere meget mandsdominerede lokalråd Panchayats. Panchayat betyder oprindeligt 'en forsamling på fem' på hindi og bestod af ældre mandlige ledere af landsbyens forskellige kaster. I dag har Indien et på papiret mere moderne og

repræsentativt system, som alle voksne mænd og kvinder kan afgive deres stemme til. En tredjedel af pladserne i lokalrådene er reserveret til kvinder, og indenfor denne gruppe er der også særlige kvoter til kvinder fra de kasteløse og oprindelige befolkningsgrupper, der officielt bliver kaldt Scheduled Caste og Scheduled Tribe. Der er også særlige reserverede pladser til mænd fra disse grupper.

I min undersøgelse, som denne artikel er baseret på, har jeg udelukkende beskæftiget mig med hindukvinder med forskellige kastebaggrunde, men kvoteme gælder også for kvinder med andre religiøse tilhørsforhold.

Aldrig før har så mange kvinder været involveret i indisk politik, om end de særlige kvoter til kvinder kun gælder på lokalt niveau. Der er fortsat langt mellem sari'er og kurtas i delstatsparlamenternes gange og i den nationale forsamling i ho-

vedstaden Delhi, hvor der endnu ikke er indført særlige kvoter.

Kvotedebatten i Indien

Debatten om indførelsen af de særlige kvoter til kvinder har været heftig blandt forskere og landets stærke kvindebevægelse. Tilhængerne har argumenteret for, at kvoteme er kvinders eneste mulighed for at deltage i politik, og flere anser kvinder for at være bedre og mere ærlige politikere end mænd, der bliver beskyldt for at udøve *muscle power*. Det er et udtryk, der i Indien er lig med korruption og vold, som kvinder generelt ikke anses for at være involveret i på samme niveau som mænd. Der er en udbredt forestilling om, at de kvinder, som ikke tidligere har været involveret i politik, har bibeholdt en grad af uskyld og renhed, som de vil kunne overføre til det politiske rum. Blandt tilhængerne er der således stor tiltro og for-

håbninger til, at disse kvinder kan være med til at ændre den politiske kultur og genetablere befolkningens tillid til det politiske system. En tillid, som de sidste årtier blandt andet har lidt under adskillige korruptionsskandaler. Derudover er der også store forhåbninger om, at de kvindelige politikere vil kunne repræsentere de indiske kvinder og forbedre deres position i et fortsat meget kønsopdelt land. På den anden side står kritikerne, som nok synes det er positivt med flere kvinder i politik, men som ikke ser kvoteme som den rette måde at nå det mål. Deres vigtigste argument er proxy-problematikken. En proxy er i dette tilfælde betegnelsen for en kvinde, der kun deltager i politik, fordi hun er blevet kraftigt opfordret eller ligefrem tvunget til at gøre det af sine familiemedlemmer. Hun kommer ofte fra en politisk aktiv familie, der ønsker at bibeholde sin magt gennem den kvindelige politiker. Det er ofte familien og ikke kvinden, der tager beslutningerne. Proxy-koner kritiseres for ikke at have nogen viden om politik eller bevidsthed om kønsforhold, og deres rolle som politikere bliver set som en direkte forlængelse af deres mere private forpligtelser som hustru og husmor. Deres primære loyalitet er hos familien. Ifølge Medha Nanidevakar, professor i statskundskab og leder af Centre for Women's Studies ved Shivaji universitetet i Indien, er fænomenet med proxy-koner så udbredt, at der er en risiko for, at de kan være med til at demoralisere de kvinder, der er oplyste og i Nanidevakars øjne bedre egnede til at udføre det politiske arbejde, eftersom de ikke nødvendigvis får den samme grad af støtte fra deres fa-

milier. Samtidig understreger hun, at mange politisk aktive mænd er udsat for det samme pres fra deres familie eller andre magtfulde personer som de kvindelige politikere. Men i denne sammenhæng er kvinderne langt oftere centrum for den offentlige debat end deres mandlige kolleger.

Således er debatten om kvoterne centreret omkring, hvorvidt man først kan blive politiker, når man er tilstrækkeligt forberedt og oplyst om lokalpolitik og kvinders rettigheder, eller om man som kvindelig politiker først og fremmest skal have adgang til det politiske rum for derefter gradvist at blive bevidstgjort om sine rettigheder og de muligheder, som den politiske indflydelse giver én. Det er således ikke kun familien, som har store forventninger til og ønsker at påvirke disse nye politiske aktører.

Et spørgsmål om at gøre sin pligt

Vel indenfor i sit hus og med ægtemanden ved sin side giver Devya udtryk for, at hendes politiske deltagelse er en del af hendes forpligtelse overfor familien. Hun fortæller mig, at hendes svigerfar har været aktiv i det indiske kongresparti i næsten 50 år og tilføjer, "personligt er jeg ikke interesseret i politik, men jeg stillede op til valget, fordi min familie ville have det. Jeg kommer fra en stor familie, og min første prioritet er familien og at tage mig af børnene. Derfor er jeg ikke interesseret i politik". Hendes mand supplerer hende og siger om de kvindelige lokalpolitikere, "nogle kvinder misbruger denne frihed til at deltage i politik og bliver for uafhængige og holder op med at tage sig af deres familie". Hans kommentar viser, at selvom nogle familie-

medlemmer aktivt opfordrer svigerdatteren til at stille op til det næste lokalvalg, er der grænser for, hvor meget hun må engagere sig. Det skal i Devyas tilfælde for eksempel ikke gå ud over hendes ansvar og opgaver i familien. Familien kan på én og samme tid udgøre et vigtigt forum for støtte og et forum for kontrol, som kan hindre kvindernes selvstændige politiske udfoldelser.

På mange måder virker Devya som den slags proxy-kone, som professor Nanidevakar har så meget imod. Men Devya lægger ikke skjul på, at hendes interesse for det politiske arbejde kan ligge på et meget lille sted. Når man hører hendes dagsprogram med ansvar for børn, husholdning og tebutikken, der er familiens vigtigste indkomstkilde, kan det næsten ikke undre én. Hvordan kan hun få tid til at tage på besøg i landsbyerne i sin valgkreds, når hun dagen lang står i den lille butik? Senere da vi tager afsked med Devya og hendes mand foran butikken, viser hun mig den sten, hvor hun plejer at vaske familiens tøj, så hun ikke behøver at gå for langt væk. Hun fortæller også, hvor svært det er at få nogen til at afløse hende i butikken, når hun som lokalpolitiker skal på kursus langt væk fra landsbyen. Der synes der ikke at være plads til politisk arbejde i hendes tætpakkede dagligdag.

Devya er ikke den eneste kvinde, der er kommet ind i politik på grund af en pligtfølelse overfor familien. Flere af de kvindelige politikere, som jeg snakkede med, kunne fortælle lignende historier. Rathna på 25 år er et eksempel på det. Hun er hjemmegående mor med tre børn og ved et besøg i hendes hjem i en landsby ikke langt fra

Devyas, beretter hun om sin indtræden i lokalrådet. "Min mand er interesseret i politik og har gode kontakter til en politisk leder", siger hun og peger på et billede af en delstatspolitiker fra parlamentet i Bangalore, som står i en fin ramme i stuen. "Jeg stillede op til valget, fordi det er vigtigt for min families status". Men modsat Devya virker det som om, Rathna har mere tid til at deltage i det politiske arbejde, og hun lyder væsentligt mere entusiastisk, når hun taler om de erfaringer, hun har fået.

Historien gentager sig hos Sitamma på 36, der kommer fra en velhavende højkastefamilie, og som i første omgang blev opfordret til at stille op til panchayat-valget af sin mand, der er politisk aktiv i det hindunationalistiske BJP parti. Det resulterede i en valgperiode som områdets panchayat-præsident, det højeste hverv i panchayat-systemet.

Denne stærke pligtfølelse overfor familien skal ses i lyset af kvinders generelle position i familien på landet i Indien. For mange kvinder udgør familien den vigtigste institution i deres liv, som har stor indflydelse på deres status, leveforhold og autonomi. De fleste kvinder flytter efter brylluppet ind hos deres ægtemand og hans familie. Her eksisterer der et internt hierarki blandt kvinderne, hvor den unge nygifte svigerdatter må adlyde sin svigermor og andre ældre familiedømmer. Som udefrakommende har hun en usikker position, og hun bliver først rigtigt accepteret af svigerfamilien, når hun har fået et barn og helst en søn. Den stærke pligtfølelse er et udtryk for svigerdatterens accept af sin position i familien og samtidig en måde for hende at opnå respekt og status som en god svigerdatter.

Familien som forum for læring

Selvom familien og især svigerfamilien kan stå i vejen for kvindernes selvstændige politiske udfoldelser, påpeger Shail Mayaram, professor ved Centre for the Study of Development Societies i Delhi, at panchayat-rådet sammen med kvindernes familier kan udgøre et vigtigt forum for læring om lokalsamfundets problemer og det politiske arbejde. Især for førstegangspolitikere. Modsat Nanidevakar mener hun, at kvindernes politiske deltagelse har et transformativt potentiale, og at dette potentiale ikke behøver at eksistere, før kvinderne træder ind i politik. For hende er proxy-betegnelsen en måde at nægte de kvindelige politikere evnen til selv at handle, udvikle sig og lære.

At familien kan være et sted for læring er tydeligt hos 26-årige Arundhati, som fortæller mig, at hendes mand har lært hende at forstå landsbyens problemer og forklaret hende, hvordan hun kan komme i kontakt med beboerne. I det hele taget giver de fleste lokalpolitikere, som jeg snakkede med, udtryk for at deres mænd udgør den vigtigste støtte for dem i det politiske arbejde. Støtten spænder fra vejledning og konkret hjælp til at udføre bestemte politiske opgaver, til forbedring af kvindernes fysiske mobilitet og en smule assistance med husholdningsarbejdet. Men det er ofte svært at vurdere, hvor grænsen går mellem støtte og kontrol, da det ofte afhænger af den specifikke kontekst og de relationer, der eksisterer i de pågældende familier.

I en undersøgelse fra delstaten Karnataka om familiens påvirkning af kvindelige lokalpolitikere viser

den indiske økonom Dr. Abdul Aziz, hvordan flere mandlige familiemedlemmer ønsker at yde en særlig hjælp til kvindelige førstegangspolitikere for derved at undgå, at de begår fejl, der kan påvirke hele familiens ære. Hvad der af nogen anses for at være en hindring for kvindernes politiske selvstændighed, kan af andre ses som en nødvendig håndsrækning, som flere kvinder sætter pris på.

I en lignende undersøgelse fra delstaten Orissa påpeger den tyske politolog Evelin Hust, at flere mandlige vælgere afgiver deres stemme til netop de kvindelige lokalpolitikere, som de ved vil dele deres politiske opgaver med mandlige familiemedlemmer. Det er således ikke alle vælgere, der ser et modsætningsforhold mellem den politiske families interesser og deres egne interesser som vælgere. De kvindelige lokalpolitikere, som jeg besøgte, synes heller ikke at skelne mellem familiens og vælgernes interesser.

Fremtidsdrømme

Hvor familien spiller en vigtig rolle i forhold til de kvindelige lokalpolitikeres adgang til politik, synes den at have en meget lille indflydelse på deres videre politiske ambitioner og drømme for fremtiden. Devyas manglende interesse for det politiske arbejde betyder for eksempel, at hun ikke ønsker at stille op til det næste valg. For hende er det politiske hverv en én-gangsforestilling, som hun ikke ønsker at gentage. Sitamma, som var kommet ind i politik på grund af sin politisk meget aktive mand, ønskede i første omgang ikke at genopstille til lokalrådet. Men landsbyens beboere mente det anderledes. "Folk i landsbyen krævede, at

jeg stillede op igen. De bad min svigerfar om at spørge mig, og jeg sagde ja. Uden deres opfordring ville jeg ikke have stillet op", forklarer hun. Nu kender hun det politiske system så godt, at hun giver gode råd til landsbyens nye kvindelige panchayat-præsident. "Vi er i samme position, og så er vi nødt til at samarbejde, siger hun.

Generelt er der blandt de kvindelige lokalpolitikere enighed om, at manglende økonomiske midler og et indviklet kvotesystem står mellem dem og deres politiske drømme. Man skal bruge egne midler for at finansiere valgkampen, og kvotesystemet er indrettet, så de fleste reserverede pladser går på tur mellem de forskellige valgkredse. Dermed er der flere kvinder, der får mulighed for at deltage i politik. Men kun meget få kvinder ønsker at stille op uden for deres særlige kategori, og det betyder, at de fleste kvinder kun deltager i politik i én valgperiode. Dermed får de svært ved at udvikle deres erfaringer indenfor det politiske system.

Nok kan man starte sin politiske karriere som proxy-kone, men det betyder ikke nødvendigvis, at man vedbliver med at være familiens marionet. Nogle politikere, som Devya, falder fra, mens andre gerne vil fortsætte og har egne ideer om hvilke beslutninger, der skal træffes. Med professor Mayarams ord kan panchayat-systemet have et transformativt potentiale for de kvinder, der deltager i det.

Selvom det ikke lykkes for kvinderne at genopstille til det næste valg, er der ingen tvivl om, at deres deltagelse har påvirket deres liv, og den måde de ser på sig selv og deres omgivelser. Da jeg spørger Rathna, hvad det har betydet for

hende at være involveret i lokalpolitik, konstaterer hun, "jeg er blevet mere modig, siden jeg er kommet ind i Panchayat-rådet. Tidligere gik jeg ingen steder hen, men nu synes jeg, at jeg kan gå overalt. Før var jeg alt for genert til at tale med folk i landsbyen, men nu kan jeg også tale med folk om andre ting, som ikke har noget at gøre med lokalpolitik".

Siden 1996 har aktivister fra den vidtforenede indiske kvindebevægelse forsøgt at få indført lignende kvoter på delstats- og nationalt niveau, og så sent som den 7. maj sidste år (2008) har de indsendt endnu et lovforslag på området til det indiske parlament i New Delhi. Indførelsen af kvoter på et højere politisk niveau synes dog at være et langt mere følsomt emne end på lokalt niveau, hvilket kan hænge sammen med, at det er her, den reelle økonomiske magt ligger. Det er

således de færreste mandlige politikere, der ønsker at opgive deres pladser til fordel for en kvinde. Blandt aktivisterne er der dog et udbredt håb om, at de kvindelige lokalpolitikeres resultater og engagement på lokalt niveau kan blive et incitament for parlamentet til også at indføre kvoter på delstats- og nationalt niveau. ■

Forslag til videre læsning

Dahlerup, Drude. Women, Quotas and Politics. Routledge, London 2006.

Hust, Evelin. Women's Political Representation and Empowerment in India. A Million Indiras now? (PhD dissertation in political science), Manohar 2004.

Nanidevakar, Medha. Reservation for Women. Challenge of Tackling Counterproductive Trends, i Economic and Political Weekly, 11. juli 1998. (www.epw.org.in)

Nolle, Louise. The Two-sided Family.

The Impact of the Family and Everyday Life on Women's Political Participation in Rural Karnataka, Working Paper in Contemporary Asian Studies 22, Centre for East and South-East Asian Studies, Lund University 2007

(www.ace.lu.se/o.o.i.s/5895)

LOUISE NOLLE HAR EN INTERNATIONAL MASTER I ASIEN STUDIER. FOR TIDEN ER HUN SPECIALESTUDERENDE VED INSTITUT FOR ANTROPOLOGI I KØBENHAVN, HVOR HUN SKRIVER SPECIALE OM ET DANSK MENTORNETVÆRK FOR KVINDER MED INDVANDRETBAGGRUND.

Alle informanternes navne i artiklen er pseudonymer, og ingen informanter er blevet afbilledet. Alle billeder er taget af forfatteren og stammer fra området omkring Bangalore i det sydlige Indien og illustrerer de kvindelige lokalpolitikeres omgivelser og hverdagsliv.

De sydafrikanske portugisere er frustrerede og ved ikke, hvordan de skal opfatte og reagere på regeringens politiske agenda. Portugiserne ser deres identitetsmæssige tilhørsforhold og integration i det sydafrikanske samfund via økonomiske kvalifikationer som arbejde og entreprenørskab, mens regeringens politiske nationalideologi fokuserer på integration via sociale og historiske rettigheder. Dette fører til, at portugiserne opfatter og forklarer sig i race- og (hud)farveterner. De er hvide, og som sådan konstruerer de sig selv

i forhold til "black empowerment" - som en del af den hvide kategori, må de afgive noget af deres velstand og må integreres på nye præmisser. Portugiserne er nødt til at indskrive sig i de juridiske kategorier, som lovgivningen foreskriver. Ellers ville de ikke være legalt og legitimt tilstedeværende, men ekskluderet fra samfundet og dets goder. Klassificeringerne, sorte og hvide, undertrykker gennem lovgivningen deres frihed og selvkontrol. Portugiserne accepterer ikke dette og reagerer på to måder: De går imod regeringens national-

SORT PÅ HVIDT:

'BLACK EMPOWERMENT' LOVGIVNING OG PORTUGISISKE IMMIGRANTER I SYDAFRIKA

Det nye Sydafrika, som opstod ved Nelson Mandelas frigivelse, afskaffelsen af apartheid og det første frie valg i 1994, kæmper for at opløse og råde bod på århundreders politiske vold, krig og raceadskillelse. Gennem det politiske initiativ og sociale eksperiment "black empowerment", der har til formål at omfordele landets ressourcer og arbejdspladser og således ligestille de forskellige befolkningsgrupper i landet, arbejder Sydafrikas regering for at skabe et samfund, hvor race eller hudfarve ikke er lig med identitet og afgørende for ens opvækst, muligheder og status. I denne artikel belyses nationalideologien "black empowerment" ud fra portugisiske immigranternes perspektiv.

af LARS RICHARD RASMUSSEN

ideologi og vælger at emigrere. Eller de accepterer den ved at skabe nye selvopfattelser og integrationspraksisser, for eksempel ved at gå i dialog med regeringen og insistere på deres historiske tilstedeværelse i Sydafrika, og ved at bidrage til landets opbygning og fortsatte fremdrift med et fokus på kvaliteter som hårdtarbejdende og jobskabende entreprenører, håndværkere og selvstændige.

"Black empowerment"

"Black empowerment" anses som det primære værktøj i det

nye sydafrikanske styres forsøg på at afhjælpe trængslerne fra fortiden. Som lovgivning er "black empowerment" et kompliceret system, der giver sorte positiv særbehandling på arbejdsmarkedet og økonomiske fordele, som for eksempel at alle større virksomheder skal være ejet mindst 25,1 % af sorte, der skal være sorte i ledelsen og virksomhederne skal investere i uddannelse og social udvikling. Når virksomheden lever op til disse krav, kan den kalde sig BEE, som står for "black economic empowered" og indi-

rekte betyder, at den er klassificeret som sort. Selv de små portugisiske erhvervsdrivende, som for eksempel håndværkere og entreprenører bliver ramt af dette, da de som underleverandører til de større firmaer skal leve op til kravene i lovgivningen. Endvidere sender "black empowerment" også signaler om regeringens kurs og prioritering til dem, der ikke er direkte berørt af lovgivningen, for eksempel flere af de sydafrikanske portugisiske butiksejere og akademikere. Den sydafrikanske ambassadør i Danmark, Dolana Msi-

Store dele af især Sydafrikas sorte befolkning lever i blikbyer, hvor en hel familie bor i et lille skur uden vand.

mang, formulerede det overordnede formål således i 2006 ved en workshop på Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) i København: "BEE handler om at gøre noget ved race uden at forstyrre økonomien; sådan at flere folk vil få noget ud af det. Det er et værktøj, som skal brede landets økonomiske base ud og en strategi til at genopbygge landet og kontinentet." Denne politiske ambition skal ses på baggrund af den store ulighed, apartheid skabte mellem de hvide og sorte befolkningsgrupper.

Sorte og hvide afrikanere

Portugiserne betragtes som hvi-

de i kraft af deres europæiske oprindelse og udgør cirka 400.000 personer ud af en befolkning på cirka 47,5 millioner, hvoraf de hvide befolkningsgrupper udgør cirka 4,5 millioner. De to største grupper af hvide er afrikaanere af hollandsk afstamning og briter. De sorte befolkningsgrupper består af adskillige bantufolk, blandt andet xhosaer, zuluer, sothoer, men også farvede, som er af blandede racer, og indere, der kom til Sydafrika under det britiske koloniale styre. At opfatte sig selv i modsætning til en anden er en grundlæggende antropologisk erkendelse. Individet må for at skabe en fornemmelse af identitet og til-

hørsforhold i verden orientere sig efter produktion og reproduktion af kategoriseringer, hvoraf 'os' og 'dem' udgør en central forståelsesramme. Det er en gensidig erkendelse, som for portugiserne finder sted ikke bare ved at relatere og definere sig i forhold til de sorte befolkningsgrupper i Sydafrika, men i høj grad også i forhold til de andre hvide befolkningsgrupper, som de tilskrives samhörighed med af de ikke-hvide befolkningsgrupper i landet. Alle hvide bliver kategoriseret og essentialiseret som ophavsmænd til apartheid, både ifølge lovgivningen og socialt. Det efterlader kun et lille socialt rum til forhandling,

elektricitet eller toilet. Formålet med 'black empowerment' er at forbedre disse menneskers levevilkår.

da hvide ikke har status, anerkendelse eller symbolsk magt til at blande sig politisk. I portugisernes forhandlinger om identitet og tilstedeværelse tilstræber de derfor at skrive sig ud af apartheidhistorien ved at erklære politisk apati over for hinanden og offentligheden, således at de kan fremstå neutrale. De mener, at de ikke var en del af apartheid, men kun havde travlt med at arbejde og skabe sig en tilværelse i et nyt land. I deres egen fortolkning opfatter portugiserne sig selv som, om ikke gode, så i det mindste ignorante under apartheid, mens de andre hvide befolkningsgrupper, afrikaa-

nere og briter, var onde og banerførere for raceadskillelse og -diskrimination.

Disse voldsomme dikotomier mellem god/ond og sort/hvid fodres af det historiske og stærkt nedgroede fjendskab, der har været imellem de forskellige befolkningsgrupper i Sydafrika. Historisk har der altid været én aggressor, en aggressiv og dominerende undertrykker: Boerne, Zuluerne, Briterne. Igennem århundreder og især under apartheid er etniske grupper og stammer blevet politiseret gennem krig, vold og lovgivning, der bygger på biologiske identitetsmarkører og -kate-

gorier som race og hudfarve. Et historisk og socialt arvegods som i dag giver sig udslag i "black empowerment". For portugiserne er forsøget på udskillelse, at skabe et 'os' og et 'dem' blandt de hvide, en måde for dem at adskille sig historisk fra de andre hvide befolkningsgrupper i Sydafrika og skabe et rum, hvor de kan blive accepteret som det, de mener de er; et hårdtarbejdende folk, der vil bidrage til det nye Sydafrika og dets udvikling.

Sydafrikanske portugisere

Portugiserne bor over hele Sydafrika, men i større koncentration

Folkedansergruppe i den sociale klub Terras do Nortos. Portugiserne er stolte af deres kultur, og folkedansen er for dem et symbol på at høre til

i og omkring Johannesburg og Pretoria. Portugiserne i Sydafrika omtaler sig generelt som sydafrikanske portugisere og er en del af den portugisiske diaspora, der er opstået med masseudvandringen fra Portugal i det 20. århundrede, hovedsageligt på grund af socioøkonomiske faktorer, som fattigdom og mangel på arbejde. Udvandringen til Sydafrika er karakteriseret ved tre forskellige bølger. Den første bølge af udvandring startede i begyndelse af det 20. århundrede og løber næsten over hele århundredet med størst koncentration i tiden omkring 2. verdenskrig. Den bestod af fattige bønder og fiskere fra øen Madeira, der kom til Sydafrika som arbejdsimmigranter og fik arbejde på gårdene og i minerne. I dag arbejder de og deres efterkommere indenfor for eksempel detailhandlen, hvor de ejer supermarkeder, kiosker og bottle shops (autoriserede forhandlere af alkohol). Den anden bølge bestod af håndværkere fra det kontinentale Portugal,

der kom til Sydafrika efter arbejde i byggebranchen i 1960'erne og 1970'erne. Mange af disse er gennem de senere år taget tilbage til Portugal. De og deres efterkommere sætter dog stadig deres præg på håndværkerbranchen i Sydafrika. Den tredje bølge kom efter Mozambique og Angolas uafhængighed i 1975. De fleste portugisere i disse lande var nødt til at flygte, og den nærmeste destination var Sydafrika, hvor de fleste allerede havde kontakter. Sydafrika tog godt imod denne gruppe af flygtninge, som for manges vedkommende var højtuddannede læger, ingeniører og farmaceuter. I dag er mange af disse portugisiske efterkommere opvokset i Sydafrika. De er godt uddannede og arbejder både som selvstændige og lønarbejdere indenfor alle brancher. På trods af deres forskellige baggrund og historie, så er der en stærk fælles bevidsthed om deres "portugisiskhed". Mange deltager i de sociale klubber og portugisiske forenin-

ger, andre kommer i den katolske, portugisiske kirke, mens nogle kun deltager i den årlige Magusto-kastanjefest, for eksempel hos deres bedstemor på det portugisiske plejehjem. De sydafrikanske portugisere deler en livsopfattelse, hvor de oplever sig selv som arbejdsimmigranter, der igennem hårdt slid og slæb har skabt en tilværelse i et nyt land, som de har været med til at bygge op. På grund af deres mørkere hudfarve, lavstatusarbejde og katolske tro i et hovedsageligt protestantisk land har de sydafrikanske portugisere dog altid været politisk marginaliserede af de ressourcerstærke afrikaanere og briter, som nedladende kalder de portugisiske immigranter for sea kaffirs, der direkte oversat betyder hedningene fra havet. Kaffirs i sig selv bruges som nedladende slang om de sorte. Sea henfører til portugisernes immigratstatus, som noget udefra, der kom over havet. Portugiserne har på grund af deres hudfarve været kategoriseret som hvide,

I det portugisiske indvandrersamfund. Dog er folkedansen også for nogle et statisk symbol på at være gammeldags og ikke ville være en del af Sydafrika.

men deres sociale status under apartheid var meget lav. Størstedelen af portugiserne anser i øvrigt sig selv som apolitiske forstået på den måde, at de har travlt med at arbejde og ikke ønsker at blande sig i det politiske magtspil. Politik er noget, man holder sig ude af, så det ikke går ud over forretningerne. Der er også en vis opfattelse af, at politik er farligt, hvilket flere, jeg har talt med, mener skyldes, at det er en gruppe mennesker, hvis fædre og mødre udvandrede fra det undertrykkende Salazar-regime i Portugal. I dag bliver denne apolitiske holdning brugt strategisk til at få en position i det nye Sydafrika, som friholder portugiserne fra at have været en del af apartheidregimet.

Følelser og moralske forpligtigelser

Hvad enten mine informanter er underlagt de krav, regler og forpligtigelser, som "black empowerment" sætter, så betragter de sig følelsesmæssigt som en del

af målgruppen for lovgivningen. Som Manny, leder af det landsdækkende Portugisiske Forum, siger: "Vi arbejder med hjertet og hovedet. BEE gør, at du taber lysten. Vi er nødt til at sige det til regeringen", hvilket de for eksempel gjorde ved at arrangere en demonstration uden for præsidentpaladset. For ham er det ikke det politiske pres gennem lovgivningen, der får portugiserne til at handle, men deres følelsesmæssige tilknytning til landet. For portugiserne udgør "black empowerment" lovgivningen kun et delelement i et komplekst system af moralske forpligtigelser, som er baseret på den opfattelse, at de skal vedblive med at indtage en rolle i Sydafrika som arbejdsimmigranter.

Allerede i 1926 skrev Malinowski i sin monografi *Crime and Custom in Savage Society* (1926), at lovgivning sørger for orden og normative standarder i samfundet og er et af styrets centrale redskaber til at kontrollere og dominere

befolkningen. På sæt og vis er lovgivning sociale regler, som et kollektiv af individer godkender for det fælles bedste; og på samme tid påtvungne regler som blander sig i individets sociale udfoldelse og selvopfattelse. Lovgivning er aldrig et resultat af fuldstændig overensstemmelse eller konflikt, men et socialt produkt af begge, hvilket vises ved, at de sydafrikanske portugisere ser mere end ét formål med "black empowerment". Som Roberto, en caféjejer i Benoni nær Johannesburg udtrykker det, "BEE vil æde os alle. Banken vil spørge, er du BEE?" Underforstået skal virksomheden leve op til "black empowerment" kravene, og i denne kontekst bliver 'BEE' et symbol på den sorte befolkning, mens 'alle' for Roberto er portugiserne og de andre hvide befolkningsgrupper. Banken bliver nævnt, da det forventes, at den vil operere på vegne af politikerne og embedsmændene. De portugisiske forretningsmænd og entreprenører har brug for banken til

Forfatteren var del af det portugisiske indvandrer miljø. Øverst er det Madre Teresa-gruppen, som jeg hjalp med at dele mad ud til hjemløse i Johannesburg hver tirsdag, der holder sin årlige julefrokost. På det nederste billede sider jeg i gruppens bil op til juleudelingen.

at låne penge, så de kan drive handel og investere. Ifølge mine informanternes opfattelse vil "black empowerment" ikke kun omfordele landets ressourcer, men tage brødet ud af deres hænder, fjerne deres livsgrundlag, status og identitet, og ligefrem æde dem. Portugisere vil blive ladt tilbage med ingenting - deres tilstedeværelse og arbejdsidentitet, som kommer til udtryk gennem familiefirmaet og deres ideal om at være selvstændig, går tabt.

Anna, som er en forretningskvinde i Cape Town, tilhører en anden fløj, som ser mere optimi-

stisk på de nye vilkår. "Vi er nødt til at tilpasse os og forstå regeringens love. Vi er nødt til at organisere forretningslivet, ellers bliver det forvirrende [...] 20-30 år fra nu vil vi se tilbage og se ændringerne. Det har været hårdt, men det er alle omvæltninger." Mange af mine informanter er ligesom Anna enige i black empowerment's ideal om, at omfordele ressourcerne i landet, give plads til alle i økonomien og skabe lighed i samfundet. Lovgivningen og regeringens politik anses i denne henseende fair og i overensstemmelse med, hvad landet har brug for, og ikke på samme måde undergravende for portugisernes arbejdsideal, status og identitet.

Eksklusion

Når det kommer til konsekvenserne af regeringens politik på et personligt plan, føler mange sig dog forsvarsløse og tolker "black empowerment" negativt og ekskluderende. Maria, der arbejder som socialrådgiver i Johannesburg, udtrykker det således: "Man ser ikke længere, at man er del af et rigt samfund. Butiksejerne er nødt til at lukke på grund af kriminalitet. De angribes af røvere. De kan ikke konkurrere med de sorte gadesælgere - de er nødt til at betale husleje. De er tvunget til at sælge deres butik for næsten ingen penge eller bare forlade den. Portugiserne er gjort afmægtige finansielt og følelsesmæssigt...og socialt. Positiv særbehandling gør det svært for de unge, uddannede mænd at finde jobs." Det er en følelse af fremmedgørelse, af ikke at være inkluderet i samfundet, og de overvejer alternativer, for eksempel at emigrere hvis situationen efter deres opfattelse skulle

blive værre. Mere undertrykt findes den opfattelse, at "black empowerment" i virkeligheden er en måde for den sorte del af befolkningen at komme af med dem på, men det kan de alligevel ikke helt, da der er brug for portugisernes penge og investeringer. Nogle få af mine mere direkte informanter, alle mænd, udtrykker denne opfattelse således: "De ved, at de ikke kan klare sig uden os"; og "Hvis man siger nej til black empowerment, så er det fordi, man ikke er patriotisk nok, og Mbeki siger, at man bare kan forlade landet".

Konklusion

Disse holdninger peger på, at de sydafrikanske portugisere på mange måder befinder sig i et limbo. De ved ikke, hvad de kan forvente, og om deres fremtid skal være i Sydafrika eller et andet sted. Mange er allerede som andre hvide rejst til Australien, England, Canada og USA, hvor de kan bruge deres uddannelse, taler sproget og ikke føler sig diskrimineret. Andre vælger at blive i Sydafrika og tale deres sag, og er uden tvivl blevet inspireret af den sydafrikanske højesteret. Den bestemte i 2008, at de kinesiske sydafrikanere, der udgør en etnisk gruppe på cirka 200.000 personer, juridisk skal betragtes som sorte i forhold til Sydafrikas "black empowerment" politik. De må altså ikke diskrimineres på grund af deres race eller hudfarve, som under apartheid var klassificeret som farvede, men efter apartheidens ophør blev bestemt til hvid - og altså nu sort. Det er en stor fordel, da de juridisk set er på lige fod med de sorte befolkningsgrupper og ligestillet i forhold til arbejdsmarkedet og erhvervs-

mæssige forretninger. Ikke mindst demonstrerer tiltaget også delvis den sociale og identitetsmæssige inklusion af kineserne, som portugiserne kæmper for og håber på at få, på trods af deres biologiske ophav som hvide. Analytisk viser den juridiske omklassificering af kineserne, at race- og hudfarvekategorierne ikke bare er naturgivne og biologiske tilstande, men også sociale og politiske kategorier, der har langtrækkende effekt for de individuelle mennesker og deres tilstedeværelse i samfundet. ■

Forslag til videre læsning:

Malinowski, Bronislaw. *Crime and Custom in Savage Society*. Kegan Paul, Trench & Trubner. London 1926.

Rasmussen, Lars Richard. "Define the term African! I'm white, born in this country." *An analysis of South African Portuguese's integration practices and perceptions of social cohesion in South Africa*. Specierække nr. 437. Institut for Antropologi. Københavns Universitet. København 2007.

Southall, Roger. *The logic of black economic empowerment*. Danish Institute for International Studies. København 2006.

LARS RICHARD RASMUSSEN, CAND.SCI-ENT.ANTH., MARKEDSANALYTIKER I DSB'S UDVIKLINGS-AFDELING. FELTARBEJDE 2004-2005 I SYDAFRIKA BLANDT PORTUGISKE SOCIALE ORGANISATIONER, FORENINGER, KLUBBER OG DEN KATOLSK-PORTUGISKE KIRKE MED FOKUS PÅ SOCIALE FÆLLESSKABER, ENTREPRENØRER OG FORBRUGERADFÆRD.

alle fotos af forfatteren

DEN POLITISKE DEN INDIANSKE KVOTELOVGIVNING OG INDIANSK

I efteråret 2006 var der valg i Pucallpa, Peru. Overalt i byen var valgkampen meget synlig i form af store valgplakater. Her er det lagunen ved Yarinacocha, der er blevet pyntet op til lejligheden.

af **MATTIAS BORG RASMUSSEN**

En tidlig morgen i august 2006 bankede det på døren hjemme hos den unge shipibo Liliana. Det var hendes onkel, der var kommet på besøg sammen med en advokat og repræsentant for et af de politiske partier for at overtale hende til at stille op til lokalvalget i Pucallpa. Hun blev overrasket og afslog med latter, men de to gæster insisterede så indgående, at hun til sidst bøjede sig. Det var først senere, hun hørte de retningslinjer, som partilederen havde givet advokaten: "[Find] en el-

ler anden shipibo, som du kender, men det skal være en rolig shipibo, der ikke ved meget om politik, som først lige er ved at begynde. Find en, for jeg har brug for en på min liste."

Mellem by og land

Jeg ankom til Peru i juli 2006 for at følge efterårets valgkamp om de lokalpolitiske poster i byen Pucallpa. Pucallpa er hovedstad i regionen Ucayali, der udgør en del af den peruanske grænse mod Brasilien og udelukkende består af

INDIANER og POLITIKER

1 POLITISK DELTAGELSE

Mens Bolivia har kunnet indsætte Evo Morales som deres første indfødte præsident, kæmper nabolandet Peru stadig med at skabe plads til de indfødte inden for den moderne peruanske nationalstat. Love der skulle føre til en øget indfødt deltagelse i det politiske liv medførte, at der under valgkampen i Pucallpa i den peruanske jungle opstod et lokalt begreb, *relleno*. Det betyder 'fyld', og blev brugt til at beskrive de indfødte kandidater, der blev placeret på partiernes yderpositioner alene med det formål at opfylde den lovbefalede kvote. I denne artikel vil jeg diskutere de modsatrettede følger som kvotelovgivningen har haft for de indfødtes politiske deltagelse i Peru.

tropisk lavland. Både landområderne i Ucayali og selve byen Pucallpa kæmper med en mangelfuld infrastruktur og en befolkning, der gennemsnitligt lever et stykke under det nationale fattigdomsniveau. Alt efter årstiden tager det mellem 18 og 24 timer at tilbagelægge de knapt 850 kilometer i bus fra hovedstaden Lima på tværs af Andesbjergene og ned i det grønne lavland til Pucallpa, mens der for de mere velbærgede er mulighed for at benytte lufthavnen i udkanten af byen.

Pucallpa er med sine godt 300.000 indbyggere den næststørste i peruansk Amazonas. En stigende del af bybefolkningen i det peruanske lavland tilhører en af de mere end 50 etniske grupper. Byen ligger placeret i hjertet af shipiboernes territorium, og flertallet af disse urbane Amazonas-migranter hører til denne gruppe. Man anslår, at omkring hver fjerde shipibo, cirka 7000, nu bor i byen, hvor de hovedsageligt lever i de slumlignende randområder. At livet i byen er hårdt på

mange måder synes indiskutabelt, men samtidig giver livet i byen adgang til penge, sundhed og i særdeleshed uddannelse. Nærheden til moderniteten i byen har været med til at skabe en urban shipiboelite, hvor prominente shipiboskikkelser næsten altid er forbundet til byen. Det understreger, at de i migrationen fra de små landsbyer ikke blot kommer nærmere forbedret sundhed og uddannelse, men også nærmere det regionale magtcenter. Det er præcis det, der skaber dilemmaet i den

I kilometer er der mindre end fem fra Rådhuset i Pucallpa (t.v.) til området i Yarinacocha, hvor de fleste af shipboerne t

indianske politiske deltagelse: For at få mulighed for at repræsentere, må de fjerne sig fra det bagland, som de repræsenterer.

Vejen til adgang

Umiddelbart før de regionale valg i 2002 fastslog en ny lov, at politiske partier skulle opfylde en række kvoter for at blive opstillingsberettigede: Køn, unge, og indfødte. Loven var et forsøg på at bryde med den lange tradition for, at politik i Peru er domineret af mænd fra den økonomiske elite, og i øvrigt i tråd med internationale tendenser på området. Loven, der blev omtalt som Loven om Kvoter, betød, at alle partier skulle inkludere mindst 15 % indfødte på deres lister. Den er ikke landsdækkende, men kun gyldig i de Amazonas-regioner, hvor der findes indfødte lavlandsindianere, og medregner således ikke de mange quechua- og aymaratalen-

de grupper fra højllandet, eller migranterne i Lima for den sags skyld. Konkret betød kvoten på 15 %, at hvert enkelt parti typisk skulle ud og finde to indfødte kandidater.

De politiske partier i Pucallpa er snarere interessegrupper end foreninger båret af en fælles ideologi: Det er typisk en gruppe af venner og/eller indflydelsesrige personer med ambitioner om at skabe sig adgang til den lokale politiske magt. De bestod næsten udelukkende af mestizer, altså folk af blandet europæisk og indiansk afstamning, og i udgangspunktet opfyldte de derfor sjældent kvoten. Helt grundlæggende betød loven, at disse netværk blev nødt til at åbne sig for indfødte for at leve op til lovens krav. Som i tilfældet med Liliana og hendes onkel begyndte partierne at lede i deres egne netværk for at se, om der var nogen, der kendte nogen dér.

Alternativt forsøgte partierne at rekruttere kandidater i institutioner, der var kendte for at have en stor andel af indfødte, særligt de to 'interkulturelle' universiteter, lokale NGO'er og på indianerbevægelsens kontor. Det var denne rekrutteringsproces, der lagde grobund for opkomsten af begrebet *relleno*. Begrebet blev brugt til at beskrive, hvordan partierne brugte deres indfødte som et fyldstof for at opfylde kvoterne uden at forlange politisk engagement fra de indfødtes side og uden at give dem særlig stor mulighed for at engagere sig politisk.

Næsten alle mine informanter fortalte mig, at de var blevet spurgt i de sidste dage inden indskrivningen af partier lukkede. På trods af, at loven altså i sig selv ikke var nogen nyhed, virkede det som om, at rekrutteringen var sket i hast i sidste øjeblik. Et tidligere eksempel er Margot, der en

e bor (t.h.). Men afstanden er på andre områder enorm.

morgen kort før valget i 2002 blev kontakten af sin svigerinde, der fortalte, at lederen af et af partierne havde været forbi den NGO, hvor hun arbejdede for at rekruttere en kvinde, der arbejdede der. Kvinden afslog og foreslog i stedet Margots svigerinde, der dog netop var blevet medlem af et andet parti for at støtte sin bror, og derfor ikke kunne indskrives. Hun sendte så partilederen videre til Margot, der i første omgang afslog og foreslog en anden svigerinde. På denne måde blev partilederen sendt rundt i kvindernes netværk, og efter at have konstateret, at den sidste svigerinde ikke var opstillingsberettiget, vendte han stærkt fortvivlet tilbage til Margot. Han fortalte hende, at hun ikke behøvede at gøre noget udover at indvillige i at sætte sit navn på listen. Margot besluttede at mødes med sin svigerfamilie, og her blev de enige om, at det var en god

chance for at komme ind i politik med de goder og mulighed for adgang til magt, det kunne føre med sig, og at familien ville stå bag hende. Om morgenen på dagen, hvor indskrivningen lukkede, kom partilederen tilbage, Margot gav ham sit ord, og sammen tog de af sted for at ordne de bureaukratiske detaljer.

I begge eksempler, både Margot og Liliana, er det værd at bemærke, hvordan valget om at stille op er et familieanliggende. Margot er gift ind i en politisk familie, og hun måtte koordinere sin politiske deltagelse med de andre. Hun deltog i valget i 2002, og i 2006 var hun endnu engang opstillet. Denne gang var det hende, der som et af de etablerede medlemmer af partiet skulle tage kontakt til relevante personer i sit netværk. Det var nu hende, der var kontakten mellem et politisk parti og shipiboerne. I hendes an-

den kampagne blev hun ikke længere betragtet som relleno, men snarere som en slags lakaj eller klient for sin mestiz partileder. Ikke desto mindre viser hendes historie om inklusion de umiddelbare konsekvenser af Loven om Kvoter: At shipiboerne, eller medlemmer af en anden etnisk gruppe, stort set altid bliver placeret på yderpositionerne på opstillingslisten, hvorfra der kun er meget lille mulighed for at opnå reel indflydelse eller politisk magt.

Kvoter: Splittelse og enhed

Loven om Kvoter skabte en situation, hvor de politiske partier var tvunget til at opsøge indfødte kandidater for at blive godkendte til at stille op til valget. Shipiboerne blev inkluderet i stort tal, men blev samtidig fordelt over en lang række partier. Liliana selv kendte vilkårene for sin egen inklusion, som det blev fremlagt i citatet fra partilederen; men hun så ikke sig selv som relleno. Snarere handlede det for hende om, at valgkampen åbnede op for nye muligheder, som ikke nødvendigvis var af politisk karakter.

Som positiv forskelsbehandling havde loven den effekt, at et langt større antal indfødte deltog i den politiske proces som kandidater, men dette kom til at foregå som et personligt projekt med håb om social mobilitet. Mange af mine informanter fik skabt forbindelser til prominente figurer fra Pucallpas økonomiske elite, men for shipiboerne som etnisk gruppe skabte loven nogle alvorlige problemer. Loven om Kvoter fik den effekt, at en svækket indianerbevægelse, der tidligere havde haft succes med at skabe et politisk parti, blev yderligere destabiliseret. Interne

Dagen efter valget stimledes gamle og nyligt tilkomne støtter til hos valgets sejrherre, Movimiento Regional Integrando Ucayali, og begav sig ud på et larmende triumftog gennem byens gader.

uenigheder om lederskabet i bevægelsen, Loven om Kvoter, og en anden lovændring, der drastisk hævede det påkrævede antal underskrifter for at kunne tilmelde et politisk parti, var alle faktorer, der medvirkede til at drømmen om et indiansk politisk parti i Pucallpa blev kvalt. Men det betød også, at indianerbevægelsen trak sig ud af valgkampen og undlod at involvere sig eller tage stilling til de politiske spørgsmål der var oppe. Til tider var de tilmed i direkte opposition til samtlige shipiboer, der stillede op som politiske kandidater, og som derfor i indianerbevægelsens optik arbejdede imod den interne indianske solidaritet.

Relleno og inklusion af etniske minoriteter

De politiske partier fandt deres indfødte kandidater, og mange deltog rent faktisk i valgkampen. Men det var under særlige vilkår. De blev ikke inkluderet i kraft af deres personlige egenskaber, men som repræsentanter for de indfødte, og i valgkampen blev de

behandlet som sådan. Med andre ord blev deres marginale position i vidt omfang reproduceret inden for valgkampens rammer. De politiske konfrontationer opstod mellem shi-pibo og shi-pibo, og mellem mestiz og mestiz, men kun sjældent på tværs af etniske grænser. Relleno, eller fyld, var den nedladende betegnelse for folk, hvis primære kvalifikation var at være indfødte, og at de derfor opfyldte lovens formål på partilisterne, mens ingen mestiz fik påhæftet den betegnelse. Begrebet blev både brugt til bredt at kategorisere de indfødte kandidater fra mestizernes side, samtidig med at det blev brugt politisk af shipibo-modstandere til at problematisere en anden shipibos kandidatur: Ved at bruge relleno blev det kommunikeret ud til vælgerne, at her er en indfødt kandidat, der blot er med i mestizernes spil som et ubetydeligt vedhæng.

Som følge af Loven om Kvoter kom etnicitet således til at udgøre et centralt aspekt af shipiboernes politiske deltagelse. I Peru er det økonomiske, politiske og kulturelle liv domineret af mestizeme, mens de indfødte ofte bliver betragtet som noget eksotisk og anderledes end det, der bliver betragtet som den rigtige peruaner. I valgkampen var deres status som

den etniske Anden betingelsen for deres inklusion, men dette skabte samtidig en række forventninger om autenticitet: Som allerede nævnt var langt størstedelen af shipibo-kandidaterne byboere, men de blev ikke desto mindre konstant mødt med krav om at være 'rigtige indianere'. Dette skete både i forhold til deres egne shipibo-vælgere, og fra mestizer inden for og uden for partiet.

Dermed blev der skabt en situation, hvor den 'hyperreelle indianer', som den brasilianske antropolog Alcida Ramos har kaldt det, dukkede op på den politiske scene. Det er en indianer, der er endnu mere ægte end den ægte indianer. Det betød, at mange af shipiboerne aktivt måtte spille på deres indianske identitet for at få en rolle. Som Liliana, der til det afsluttende valg møde var iklædt en fjeret krone, traditionel klæde dragt og leverede en flammende tale på shipibo, brugte de derfor indianske symboler i valgkampen, som de ellers ikke i deres dagligdag havde kontakt med. Ved for eksempel at tage traditionelt tøj på og understrege deres tilhørsforhold og den måde, shipiboerne altid har levet i junglen på, kunne de bruge det indianske til at skille sig ud fra mængden. Dette gjorde, at kandidaterne på den ene side rent faktisk fik en (marginal) plads i valgkampen, men det betød også, at de blev låst fast i denne position som den indfødte. Netop dette forhold understreger, at etnicitet i sig selv er et tvæægget sværd, der kan bruges både til at dominere og til at yde modstand; til både at fastholde shipiboerne i bunden af de etniske hierarkier, og for shipiboernes vedkommende som et poli-

Et af de helt centrale symboler på det 'ægte' indianske er de vævede mønstre på kvindernes nederdele, som en del da også stadig bruger. I byen er det dog kun de ældre, mens de yngre som oftest kun ifører sig etniske markører ved særlige lejligheder.

tisk våben til at fremsætte og retfærdiggøre særlige krav.

Kvoternes dobbelthed og inklusionens dilemma

Den politiske inklusion af de indfødte befolkningsgrupper indeholder således et helt grundlæggende dilemma. Det er kompliceret at inkludere udvalgte grupper af befolkningen under særlige omstændigheder samtidig med, at man fastholder en grundlæggende lighed mellem borgere og lige muligheder for alle. Som antropologen Gerd Bauman skriver i 'The Multicultural Riddle', så følger kollektive rettigheder (community rights) ikke altid samme logik som civile rettigheder (civil rights). Civile rettigheder sikrer, at alle borgere i et samfund er stillet lige, og det er således rettigheder, der tilkommer alle. Kollektive rettigheder, derimod, sigter mod en bestemt gruppe og giver dem særlige rettigheder. Det betyder, at den positive særbehandling,

som man har givet de indfødte gennem Loven om Kvoter, kommer til at bekræfte, hvad de civile rettigheder forsøger at afskrive: Nemlig at der i Peru er forskel på borgerne alt efter hudfarve og sprog. I det større perspektiv har Loven om Kvoter utvivlsomt ført til øget inklusion, hvad angår antallet af indfødte i de politiske partier. Ikke desto mindre illustrerer begrebet *relleno*, at *shipiboerne* stadig ikke er ligeværdige deltage-re i en politisk proces. Margot blev valgt ind i 2006, og hendes tilfælde demonstrerer, at kvoter kan føre til, at indfødte får plads i de lokale regeringer. Om de så får indflydelse, må tiden vise. Et besøg i Pucallpa et år efter valget antydede i hvert fald, at man som folkevalgt indfødt har en del at slås med, når det kommer til at få ført beslutninger igennem i en mestiz-domineret forsamling, og at tilstedeværelse ikke nødvendigvis er lig medbestemmelse. Kvoter er ikke et onde, men i sig selv

formår de ikke at ændre ved nogle af de grundlæggende vilkår og det forhold, at ulighedstanken på baggrund af race og etnicitet stadig er dybt indlejret i store dele af det peruanske samfund og dermed også i det politiske system. Men som også eksemplet Bolivia med Evo Morales, viser, så er det indianske ved at vinde indpas i de politiske kredse i Latinamerika. Han blev ikke valgt ind på en kvote, men har formået at tage skridtet fra at være en politisk indianer til at blive en indiansk politiker og viser dermed, som også mange af mine informanter ønskede det, at der både kan og bør være plads til de indfødte inden for den moderne nationalstat. ■

Forslag til videre læsning:

Bauman, Gerd. *The Multicultural Riddle: Rethinking Nation, Ethnic and Religious Identities*. Routledge. New York 1999.

Ramos, Alcida Rita. *The Hyperreal Indian. I Critique of Anthropology, 1991:14 (2)*.

Rasmussen, Mattias Borg. *Eksklusiv Inklusion. Om Relleno og Shipibo-Coniboernes Deltagelse i den Politiske Proces i Peruansk Amazonas*. Kandidatspeciale, *Specialerække 481*, Institut for Antropologi, Københavns Universitet 2008.

MATTIAS BORG RASMUSSEN ER UDDANNET ANTROPOLOG VED KØBENHAVNS UNIVERSITET. ARTIKLEN BASERER SIG PÅ ETNOGRAFISK FELTARBEJDE UDFØRT I PUCALLPA FRA AUGUST TIL DECEMBER 2006 OG IGEN I MARTS 2007.

alle fotos er forfatterens egne

FREMAD

HR. PRÆSIDENT

Helsides avisannonce. Kilde: <http://clavedigital.com/>

af MARTIN D. LARSEN

Under den seneste valgkamp i den Dominikanske Republik iscenesætter præsident Leonel Fernández sig selv som en stor politisk velgører, der forærer sin befolkning et moderne metrosystem. Iscenesættelsen finder sted på landets uafhængighedsdag, hvilket viser Fernández' evner til at udnytte nationale følelser og mediernes rolle i en verden i konstant bevægelse.

Præsident på farten

Santo Domingo, uafhængighedsdag, 27. februar 2008, kl. 12.30. Centro de los Heroes.

Morgenstundens regnvåde skyer er fejlet bort af en caribisk middagssol, der bider fra sig. Jeg befinder mig nær nationalkongressen, hvor en hær af travle servicefolk har sat scenen til dagens event. Omkring mig presser mængden af glade og forventningsfulde men-

nesker sig på - op imod det lave hegn, der adskiller os fra indgangen til republikkens nybyggede metrosystem.

Egentlig havde jeg planlagt at bruge dagen på at følge mine informanter, Santo Domingos lokale turistguider, der skulle afholde deres årlige parade i anledning af uafhængighedsdagen. Af ukendte årsager blev det aflyst, men min skuffelse forsvandt dog hurtigt, da

jeg kom i tanke om et råd fra guiden José. Rådet lød at tage kamerateksten i tasken og få et glimt af præsident Leonel Fernández under hans offentlige optrædener i løbet af uafhængighedsdagen. José havde serveret sin opfordring med stor begejstring og med en smittende fascination af 'sin' præsident, som ifølge José er i fuld gang med at føre landet mod fremgang og udvikling. Med en

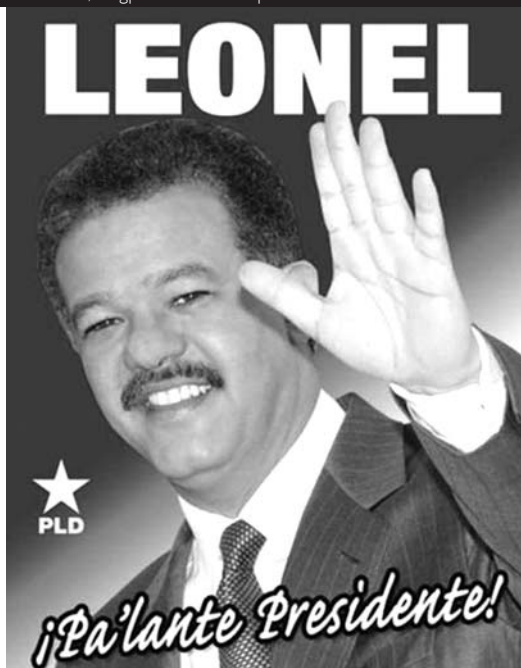

Ved metroen. Centro de los Heroes.

Nedenfor, valgplakat. Kilde: <http://eleccionesdominicanas.com/>

blanding af nysgerrighed og kritisk distance til Josés politiske håb og drømme vælger jeg altså at følge hans opfordring.

Nu kan det ikke vare længe. Dagens obligatoriske tale til nationalkongressen må være slut. Det er kun et spørgsmål om øjeblikke, før han suser forbi; præsidenten - fulgt af sine mænd i sorte jakkesæt og uniformer. Med mit videokamera højt hævet i højre hånd samt en papirudgave af det dominikanske flag viftende i den venstre, overværer jeg Dr. Leonel Fernández glide gennem sikkerhedstjekket og ind bag glasfacaden, hvor en rulletrappe fører ned til det nylagte skinnenet. Fik jeg ham? Lige som mange andre kameraer fangede mit forhåbentligt de øjeblikke, jeg har ventet på siden klokken ni i morges: Præsidenten på vej til at indvie hovedstadens første metrolinje ved at køre jomfruturen de cirka 14 km til den nordlige forstad Villa Mella.

Det Nationale mausoleum.

Globalisering er mobilitet

Præsidenten i den Dominikanske Republik, Leonel Fernández, har i høj grad forstået, hvad politik handler om over det meste af verden i dag: medietække og visuel iscenesættelse. Spørger man sociologen John Urry, vil han desuden kunne forklare, at en sådan iscenesættelse grundlæggende har med mobilitet at gøre. Foruden at være en af samfundsvidenskabernes centrale turismeforskere er Urry en af drivkræfterne bag tidsskriftet *Mobilities*, der anser mobilitet som en helt central faktor i forståelsen af samfundsforhold og begivenheder i det 21. århundrede. Mobilitet dækker over bevægelse i bred forstand. Det være sig en banal handling som at gå, at lade sig transportere i bil og fly eller at publicere sine politiske standpunkter i et massemedie. På den måde er mobilitet et fundamentalt kendetegn ved vores globaliserede verden, hvor troen på fremskridt og udvikling hersker. Mobiliteten ligger ligefrem indlejret i disse ord; fremskridtet og udviklingen flytter os nødvendigvis fremad.

Det, Fernández sætter i scene på uafhængighedsdagen, er ikke blot en politisk triumf for ham selv, der er med til at fasttømre præsidentposten. Indvielsen i form af metrokørslen er tilmed en fysisk bevægelse i tid og rum, der med en tyk symbolisme knytter sig til dominikansk historie og nationalisme. For efter den ekstraordinære køretur i metroen venter det obligatoriske besøg ved det nationale mausoleum, hvor blandt andet landsfaderen Juan Pablo Duarte ligger begravet.

Haiti og dominikansk identitet

Modsat mange andre latinamerikanske lande, løsrev den Dominikanske Republik sig ikke direkte fra Spanien, men fra nabolandet Haiti. På den måde former den dominikanske uafhængighedskamp sig ikke som et oprør mod europæisk kolonialisme, men mod en anden spirende nation. Haiti dækker i dag cirka en tredjedel af øen, der går under det fælles navn Hispaniola. Navnet bringer minder om Spaniens dominans over øen fra Columbus' ankomst i 1492 - frem til 1795, hvor Frankrig, efter mange års kontrol over det vestlige Hispaniola, overdrages hele øen. Få år senere, efter et slaveoprør i 1801, grundlægges Haiti imidlertid som den første selvstændige stat i den vestlige hemisfære. I 1822 besætter Haiti den del af øen, der i dag udgør den Dominikanske Republik.

De næste 22 år bliver en periode, der for alvor former den dominikanske nation. Modstanden mod haitiansk overherredømme er udbredt, og en national ånd vokser efterhånden frem - ofte med klare sympatier for den tidligere koloniherre, Spanien. Én person har dog drømme om national selvstændighed og henter blandt andet inspiration fra Simón Bolívar i Venezuela. Manden er Juan Pablo Duarte; en veluddannet, berøjet og intellektuel revolutionær, der ender med at blive republikkens landsfader efter selvstændigheden den 27. februar 1844.

Fra metroen til mausoleet

Santo Domingo, 27. februar 2008, kl. 14.00. Det nationale mausoleum

Efter en festlig, flagende bustur

forbi præsident-støtter og uafhængighedsglade dominikanere, når jeg frem til parken, der omkranser det nationale mausoleum. Der hersker en usædvanlig fred og idyl - nærmest som om alle har glemmt, at præsidenten gør sit indtog om mindre end en time. Stilheden skyldes dog mest, at vejen uden om mausoleet er spærret af for al firhjulset trafik. En let strøm af mennesker flyder til og fra mausoleumsbygningen, hvor prominente borgere har afleveret blomsterkranse og korte hyldesttaler fra tidlig morgen. Helligdommen vogtes af stolte, ranke soldater i sorte og hvide uniformer. Inden for klæber højtideligheden sig til den hvide marmor. Nedsænket for fødderne af nationens tre største helte brænder den evige flamme over deres navne: Sánchez, Mella og Duarte.

En sidste krans bliver anbragt og en andægtig tale fuldbyrdet, inden der for alvor gøres klar til præsidentens ankomst. Soldater træder an i geledder. Folk stimler sammen fra den gamle byport op langs stigningen til mausoleet. Saltskud varsler ankomsten af vor tids dominikanske landsfader, og brølene fra menneskemængden på den anden side af bymuren fortæller, at han er fremme med sin kortege af mørke firhjulstrækere. Dagens tidligere scenarie gentager sig. Presse- og sikkerhedsfolk stormer i forvejen op til foden af mausoleet, hvor kameraer og opmærksomhed vendes bagud mod den ankomende præsident. Modsat den hektiske og fortravlede stemning ved nedstigningen til metroen, er her bedre albuerum og tid til at gear ned. Tid til refleksion og lejlighed til hyldest. Denne gang ikke en

hyldet til landets teknologiske og transportmæssige fremskridt, men til fortidens visionære, der lagde grundpillerne for nationens fødsel og fremgang.

Få meter fra indgangen rammer flokken af sortklædte jakkesæt de sidste stejle trappetrin. Som en tidevandsbølge skyller de ind gennem åbningen og fylder nationens hjertekammer til bristepunktet. Menigmand står tilbage i den bagende sol. Nu må de blot forestille sig, hvad der foregår indenfor, men i aften kan de (gen)se det hele i tv, høre mere i radioen eller gå på nettet.

Medier og mennesker i bevægelse

Præsident Fernández' politiske iscenesættelse kører på skinner denne onsdag i februar. Både bogstaveligt talt og i overført betydning. Efter en vellykket tur i metroen og et gnidningsfrit mausoleumsbesøg, kan han sætte endelig triumf på ved at være til stede under aftensgudstjenesten i den første og ældste katedral i den amerikanske del af verden. På den måde soler han sig ikke blot i den historiske nationalhelt Duarte, men også i den katolske kirke, som er en indflydelsesrig institution i det dominikanske samfund.

Mediernes og befolkningens opmærksomhed er naturligvis med præsidenten hele vejen. Sådan sker det hvert år på nationaldagen. Men det er alligevel ikke, som det plejer. Metrokørslen er en ekstraordinær begivenhed og en gennemtænkt politisk strategi, der er bygget op om en blanding af modig satsning, målrettet branding og en forståelse for mediernes rolle.

Satsningen på jomfruturen er

modig, da Fernández med en smule byggeforsinkelser kunne have lidt et nederlag til sine politiske modstandere. Hans største rival, Miguel Vargas, forsøger et frontalangreb på uafhængighedsdagen i form af en helsidesannonce i de største dagblade. Annoncen viser et kort over den Dominikanske Republik inddelt i provinser. I hver provins er anført et rødt tal, som metrobyggeriet angiveligt har kostet befolkningen: I alt 40 milliarder pesos (cirka 6,7 milliarder danske kroner). Angrebet kommer ikke ud af det blå, men følger op på en længere debat i valgkampen, hvor Fernández beskyldes for korruption og for at ødsle store pengebeløb væk på prestigeprojekter i hovedstaden Santo Domingo. Penge, der ifølge kritikere og modstandere kunne være brugt bedre på sundhed og sociale tiltag, der kommer alle til gode. Eller sagt med annoncens ord og illustrationer: Den 9,7 millioner store befolknings penge sat på højkant for at gavne præsidenten alene.

En kommerciel cocktail

Kritikken mod Fernández preller dog i den grad af, da metrokørslen gennemføres som planlagt. Derfor drukner Miguel Vargas' annonce i et sandt festfyrværkeri af national fejring. Enhver større institution eller kommerciel virksomhed med respekt for sig selv har store annoncer i avisene med lykønskninger til fædrelandet, til Duarte og til den dominikanske befolkning. Kulturministeriet og turistministeriet bruger lejligheden - eller den nationale pligt, kunne man sige - til at fejre den 164 år gamle nation, mens der i samme åndedrag reklameres for ministe-

riernes arbejde. Teleselskaberne holder sig heller ikke tilbage, og et par af dem har store avisindstik med det dominikanske flag prydet med virksomhedens logo.

Uafhængighedsdagen og alle de nationale følelser der knytter sig hertil, bliver på den måde genstand for en gennemgribende kommercialisering. Dette er der ikke noget overraskende i. Derimod er det tankevækkende, hvordan præsident Fernández får flettet sig selv og sin metrokørsel ind i en verden, hvor politik, fremskridt og nationalisme blandes til én stor forretningsmæssig cocktail.

Under den igangværende præsidentvalgkamp bruger Fernández sloganet *Pa'lante Presidente!* (fremad præsident). Dette slogan har hans politiske støtter i den grad taget til sig som deres kamp-råb. Tilmed synes delen *Pa'lante* (fremad) at være blevet et mere generelt sprogligt udtryk for fremskridtet i samfundet - et udtryk og spontant udbrud, jeg flere gange har overhørt i samtaler dominikanere imellem.

På uafhængighedsdagen kulminerer sloganet, da det smelter sammen med en reklame for metroselskabet, hvis slogan lyder som følgende: *Súbete al progreso* (stig på fremskridtet). Det er kun på overfladen, der er tale om en reklame for metroen. I virkeligheden er sloganet et strategisk pr-stunt under valgkampen, hvor en indtastning af URL-adresseme <http://subetealprogreso.com> og <http://www.palantepresidente.com> på nettet fører til en og samme hjemmeside, nemlig præsidentens.

Fernández præsterer således et mesterstykke inden for moderne politisk iscenesættelse. For det første demonstrerer han stor

Udstilling om Juan Pablo Duarte foran Amerikas første katedral.

alsidighed og politisk kunnen ved at koble sin valgkamp til flere medieplatforme og kommercielle foretagender. For det andet udvisker han diskret grænserne mellem politik, forretning og velgørenhed.

Præsidenten som velgører

Metroindvielsen handler nemlig også om velgørenhed. Fernández' mediestrategi, når det gælder sammenblandingen af eget præsidentkandidatur med realiseringen af metrobyggeriet, gør det svært at skelne mellem metroen som kommerciel virksomhed og præsidentens politiske virke. Metroen synes at blive synonym med Leonel Fernández: Præsidenten, der byder sine borgere velkommen ombord

mod udvikling og fremskridt ved 'personligt' at forære dem en ny urban transportmulighed.

Denne iscenesættelse af meget konkrete gavegivinger til borgerne er et udbredt fænomen i den Dominikanske Republik, hvor man kan opleve præsidentkandidater dele fødevarer eller sågar penge ud i gaderne og under valgmøder. Velgørenheden har desuden klare historiske rødder, der fører tilbage til blandt andre landets mangeårige diktator Rafael Trujillo, der styrede den Dominikanske Republik med hård hånd fra 1930 til 1961. Trujillo er på godt og ondt fader til den moderne dominikanske stat. Han opbyggede blandt andet en moderne sukkerindustri, udbyggede infrastrukturen og nye

bydele i Santo Domingo. Trujillo forstod at iscenesætte store byggeprojekter som sine personlige gaver til folket, hvilket officielt gav ham tilnavnet "velgørenen". Republikkens nuværende præsident har taget ved lære og ført velgørenheden ind i en højteknologisk tidsalder, hvor ens image skal plejes på mange måder og i mange kontekster.

Virtuelle udfordringer

På samme måde som præsident Fernández bliver udfordret på sine holdninger, sine handlinger og sin person i de konventionelle medier, på samme måde bliver han det på nettet. Her kommer udfordringerne dog ikke nødvendigvis fra en mindre politisk elite,

der besidder den sociale og kulturelle kapital til at indgå i den politiske debat, men fra en voksende del af den brede befolkning, der bliver aktører og debattører via egne blogs, diskussionsfora og videoer.

Det voksende antal brugere af de nye netværkstjenester på nettet - et fænomen der er blevet døbt web 2.0 - er vælgersegmenter, som Fernández klogt griber ud efter via sin hjemmeside og via visuelle kampagneindslag på eksempelvis YouTube. Men som alle ved, præges nettets informationsstrømme af evig forandring og mobilitet. Modsat præsidentens strategiske færden fra a til b i den fysiske verden, er præmisserne for at få sit image og sine budskaber ud anderledes i cyberspace. I den virtuelle verden findes ingen klart afgrænsede bevægelser fra et punkt til et andet. Derimod finder der et stort antal internet-aktører, der kan kommentere, problematisere og modificere ens uploadede budskaber i det uendelige.

Fremad og tilbage igen

Et eksempel på en udfordring af Fernández' metrobudskab om teknologisk fremskridt, er den sjove og ironiske video Futuro metro de Santo Domingo (fremtiden for Santo Domingos metro), som man finder på YouTube. Her har en bruger lagt en video ud i november 2007, der udfordrer gængse forestillinger om det fremskridt og den modernitet, der efter sigende vil følge i kølvandet på det kommende metrosystem. Videoen, der er animeret, viser et tog køre langsomt igennem en sammenklemt, traditionel markedsplads med simple boder i træ. Så snart toget har passeret, skub-

bes boder og handelsvarer med stor rutine tilbage på plads, og skinnerne forsvinder af syne til fordel for en smal gangsti, hvor de handlende kan bevæge sig til fods ned langs boderne. Toget har fået lov til at passere, hvorefter alting vender tilbage til normale (mobilitets-)tilstande.

På uafhængighedsdagen den 27. februar bliver der på lignende vis gjort plads til præsident Leonel Fernández. Det meste vender også tilbage til normale tilstande efter den store iscenesættelse, men langt fra alt. Dagen efter kan menigmand selv prøve en tur med den nye metro, inden det hele igen lukker ned for offentligheden nogle måneder for at blive færdigbygget. Modsat dagen forinden kører det dog langt fra på skinner. Stemningen er kaotisk og til tider panisk, da store menneskemængder ønsker at følge deres præsidents eksempel og 'stige på fremskridtet'. Dette vidner om en væsentlig (bag)side ved mobilitets-begrebet, som John Urry selv er inde på: At mobilitet som globaliseringsfænomen foregår i samspil med transportmæssig friktion samt med sociale og samfundsmæssige uligheder, når det gælder menneskers muligheder for at være mobile.

Præsident Leonel Fernández fuldfører uden tvivl en fængende politisk iscenesættelse, som imponerer de store urbane vælgerskarer, han især bejler til. Ikke mindst en dedikeret tilhænger som guiden José. I dagene efter drukner medieme i jublende indslag om og genudsendelser af Fernández' indvielse af metroen. Men mon ikke langt de fleste dominikanere har strøet et gran salt på fremskridtsdrømmene, efter at medie-

støvet har lagt sig og præsidentens udlægning af, hvad fremskridt er, fortsat udfordres af oppositionelle kræfter og af aktører på web 2.0? ■

Se mere på nettet:

Martins egne videoer fra præsidentens metroindvielse og mausoleumsbesøg kan ses på YouTube-adressen:

<http://www.youtube.com/martindlarsen>

Forslag til videre læsning:

Ferguson, James. The Dominican Republic. Beyond the Lighthouse. Latin America Bureau. London 1992.

Urry, John. Mobilities. Polity. Cambridge 2007.

MARTIN DAMGAARD LARSEN ER KANDIDATSTUDERENDE I ETNOGRAFI OG SOCIOALANTROPOLOGI VED AARHUS UNIVERSITET. ARTIKLEN ER FRA ET SEKS MÅNEDERS FELTARBEJDE I DEN DOMINIKANSKE REPUBLIK, HVOR HAN FULGTE LOKALE FREELANCE GUIDER I EN UNDERSØGELSE AF LANDETS KULTURHISTORISKE TURISME.

Alle fotos er taget af forfatteren, med mindre andet er angivet.

ILDSJÆLE I CLEVELAND

OBAMA FOR CHANGE

I oktober og november 2008 deltog den dansk-amerikanske antropolog Jonathan Schwartz i den demokratiske kandidat Barack Obamas valgkampagne ved præsidentvalget i USA. Denne artikel er en beretning om kampagnen set fra et græsrodspektiv på Buckeye Road i Cleveland, Ohio. Forfatteren kombinerer et etnografisk feltstudium med politisk aktivisme, og han tager dermed selv del i gejsten over politisk forandring. Artiklen er skrevet kort efter hjemkomsten til Danmark.

af JONATHAN SCHWARTZ

Med Max Weber til Amerika

Som pensioneret antropolog, på samme alder som den republikanske senator John McCain, blev jeg opvakt af den meget yngre demokratiske senator Barack Obamas kandidatur til det amerikanske præsidentembede. I 2004 havde jeg støttet John Kerry mod præsident George W. Bush og var rejst til Cleveland, Ohio - både dengang og nu en 'svingstat' - og jeg arbejdede sammen med mange andre frivillige i Kerrys valgkampagne. Vores hovedkvarter var placeret i store lejede lokaler på Shaker Square, i udkanten af selve Cleveland. Her udgør

afro-amerikanere den største del af befolkningen.

Jeg blev lokket tilbage til Cleveland af lige dele politisk entusiasme og etnografisk nysgerrighed, for at deltage i de sidste to ugers valgkampagne. Etnografer er ofte fristede til at vende tilbage for at finde ud af, hvad der har forandret sig, og hvad der er forblevet det samme. Det var til dels dette komparative perspektiv, som motiverede min rejse. Shaker Square var det samme sted, og "feltarbejdet" foregik i de samme afsluttede uger af valgprocessen.

Jeg vendte altså tilbage til mit hjemland for at engagere mig li-

denskabeligt i politik. Men idet jeg samtidig bedrev etnografi, udfordrede rejsens to hensigter Max Webers skelnen mellem 'Videnskab som kald' og 'Politik som kald'. Ifølge Weber adskiller det subjektive kald for politiske interesser, værdier og handlinger sig fra samfundsvidenskabens objektive og værdi-neutrale kald. Man bør imidlertid bemærke, at ordet 'kald' i sig selv er et religiøst udtryk, som henviser til en profets personlige overbevisning.

Webers fortolkende analyse af socialt liv forsøgte at vise, hvordan religiøse doktriner var en del af den symbolske forudsætning for

opkomsten af og opdelingen imellem politiske, videnskabelige eller økonomiske sfærer - som vi har kendt disse i de seneste århundreder. Weber brugte jernbanens skiftespor som nøglemetafor til at forklare denne sammenhæng. Som togpassagerer mærker vi dårligt nok, når toget skifter fra et spor til et andet. Religion kunne således få os til at bevæge os mellem forskellige sfærer med hvert sit kald; økonomi, politik, og videnskab. De frivillige på Shaker Square var ofte dybt religiøse og meget politiske. Det blev ikke opfattet som modsætningsfyldt. Havde borgerretsbevægelserne i 1960'er-

ne ikke også netop sit udgangspunkt i afro-amerikanske kirker?

Derudover gjorde Max Weber opmærksom på den politiske betydning af det næsten mystiske begreb 'karisma'. Karisma har stærk forandringskraft. Nogle politiske ledere har karisma - andre ikke. Kerry manglede karisma og tabte til Bush. Obama er meget karismatisk og vandt over McCain. Så hvordan kunne jeg, der havde støttet Kerry på Shaker Square i 2004, undlade at vende tilbage og støtte Obama i 2008?

På vej til Cleveland

Jeg rejste med fly fra Køben-

havn til Boston og videre med tog fra Boston til Cleveland. Det er en lang rejse, og på sådan en rejse skal man have noget godt at læse. Jeg havde medbragt en helt ny politisk biografi om Obama, skrevet af Informations fremragende journalist Martin Burcharth. Jeg begyndte på bogen, mens jeg ventede på flyet i Kastrup, og sluttede et sted oppe i staten New York, seks timer fra Cleveland. Bogen, som hedder 'Kometen', udkom tre uger før valget, på et tidspunkt hvor det jo ikke var sikkert, om den politiske komet Obama ville brænde ud og forsvinde på valgnatten den 4. november 2008.

Indflytning på Buckeye Road den 25. oktober.

Denne trussel, som Martin Burcharth kløgtigt forelægger og analyserer, holdt ved helt frem til resultatet blev offentliggjort på valgnatten: sejren til *Obama for change*, som bevægelsen var blevet døbt. Martin Burcharth var måske den første danske journalist - og blogger - der åbent støttede Obamas kandidatur og som troede på en sejr. Burcharth skriver som en politisk engageret journalist, ligesom jeg skriver som en politisk engageret antropolog.

Burcharth fører læseren gennem de vanskelige primærvalg i tre meget forskellige stater (New Hampshire, Iowa og South Carolina), og han giver samtidig et længere historisk perspektiv gennem sine tidligere reportager fra sidst i 1990'erne og frem til i dag; Burcharth har været USA-korrespondent i 12 år. Med Obamas kandidatur var Martin Burcharths store øjeblik kommet, ligesom det var for millioner af amerikanere. Hans

bog er ikke mindst baseret på interviews med Obamas kolleger og forbindelser. Jeg kan ikke mindes et eneste sted i hele biografien, hvor forfatteren faktisk møder sin hovedperson. Vi får ikke nogen småintime detaljer, for eksempel om hvad familien Obama spiser til morgenmad. Hvad vi til gengæld får, er en detaljeret redegørelse for det intellektuelle og akademiske miljø, som Obama var del af i Boston og Chicago, for hans politiske forbindelser og for hans lange politiske kampagne med dens opture og nedture. Obamas sejr har gjort Burcharths bog dobbelt relevant, for den giver historisk baggrund til det endelige resultat den 4. november. Kometen brændte ikke ud, og bogen var en god inspirationskilde for mig til de kommende ugers arbejde.

Fra Shaker Square til Buckeye Road

Klokken fire om morgenen den

22. oktober stod jeg af toget i Cleveland. Jeg var den eneste passager på den interimistiske station og ventede en time, før morgens første Rapid Transit kunne bringe mig videre til Shaker Square. På Shaker Square genkendte jeg kontorbygningen fra Kerry-kampagnen fire år tidligere og så de politiske plakaters nye hovedbudskaber: 'Håb', 'Obama for change' og 'Ohio for Obama'.

Da det blev dagslys, kunne jeg gennem vinduerne se ind i kontoret, og jeg bemærkede en betydelig forskel fra sidst: i 2004 havde der været mange plakater med tekster som 'Afro-amerikanere for Kerry og Edwards', 'Asiatisk-amerikanere for Kerry og Edwards', 'Ungarsk-amerikanere for Kerry og Edwards' og så videre ned gennem det etniske bindestreks-alfabet. Obamas slagord, derimod, lød 'Forandring', 'Håb' og 'Vi skaber historie!' Som

Fire ildsjæle i koldt regnvejr - Mike, Alex, Chad og GiGi. Mike til venstre skal ud at stemme mørkløkker. Den 28.10.

man ved, var etnicitet og race af stor betydning i Obamas kampagne, men det var ikke det, der stod skrevet på kampagnenhovedkvarterets væg. Det var indlejret i selve kampagnens virke. Vi var del af en ny bevægelse i amerikansk valgpolitik.

Som udenbys frivillig skulle jeg registreres ved ankomsten, men i modsætning til 2004 vidste koordinatoren, at jeg ville komme, fordi vi havde været i kontakt forinden. Kontoret virkede umiddelbart hektisk, men man opdagede hurtigt en stærk arbejdsdeling, hvor nogle var særdeles erfare, ja nærmest professionelle, og andre var amatører som jeg selv. Alle arbejdede hårdt, men der var en god og varm stemning. Folk takkede hinanden for det mindste arbejde. Velbevandret i utopiske teorier, som jeg er, fornemmede jeg et glimt af Utopia i dette *Obama for change*-kontor på Shaker Square.

En ung kvinde ved navn Emily

gav mig navn, telefonnummer og adresse på den person, i hvis hus jeg kunne bo de næste to uger, uden at skulle betale leje. For Ohio som 'svingstat' var det et vigtigt lokalt bidrag at kunne stille god indkvartering til rådighed for de tilrejsende kampagneaktivister. For fire år siden boede jeg ved et lægepar, og i år fik jeg et gæsteværelse hos en redaktionssekretær for et akademisk tidsskrift. Emily gav mig også besked på at kontakte en anden koordinator, som jeg skulle love, at jeg ikke ville give interviews til journalister eller blogge under kampagnen. Man ville ikke risikere at ofre chancen for en sejr ved et misforstået interview i pressen eller på TV.

Mit første arbejde var som del af 'telefon-banken'. Der sad altid omkring tyve mennesker, der ringede op til potentielle vælgere, hvis navne stod på en liste. På dette tidspunkt af kampagnen, med to uger tilbage, var telefon-

bankens vigtigste mål at få folk til at stemme tidligt, enten via post, eller i det store Cuyahoga Valgkreds-kontor i Cleveland. Det var vanskeligt for os, der ikke var lokale, at udtale Cuyahoga i telefonen. Hvordan skal man sige dette mærkelige, topografiske ord? Kvinden, som sad ved siden af mig, lærte mig at det var et indfødt ord for 'kroget', fordi floden Cuyahoga (Ki ja ho' ga) har mange sving ned mod søen Erie ved Cleveland. På den måde blev lokale og fremmede øjeblikkeligt bragt til at samarbejde.

De næste par dage sad jeg primært ved telefonen. Om lørdagen blev jeg overrasket over at se folk stå i kø uden for kontoret. Chad, en aktivist fra Chicago, fortalte mig, at køen skyldtes den kendte rapper Jay Z, som ville komme til Cleveland for at give en gratis støttekoncert for Obama. Der kunne være 10.000 mennesker i Clevelands 'Q Arena', hvor byens

Mor og søn med en bolle. Hun vil give en ekstra hånd til Obama. Den 31.10.

baskethold, Cleveland Cavaliers, havde hjemmebane. Billetterne kunne fås hos kontoret her på Shaker Square, og mens folk ventede i køen, kunne de melde sig som frivillige i valgkampagnen. "Det er ikke bestikkelse", mente Chad. Jeg fik til opgave at gå rundt for at få folk til at skrive sig op med navne, telefonnumre og adresser. Denne information blev senere givet videre til telefonbanken, som kunne følge op på mulige frivillige. I telefonbanken fortsatte vi med at opfordre folk til at stemme tidligt, også for at lette presset på valgstederne på selve valgdagen den 4. november.

Vores mål var at få mindst 25% af stemmerne inden valgdagen. I september var antallet af registrerede vælgere steget, og man forventede, at antallet af faktiske vælgere ville stige yderligere helt frem til selve valgdagen. Derfor var vi

bange for, at lange køer ved valgstederne ville tage gejsten fra de mange nye vælgere, og det kunne medføre, at McCain ville vinde i Ohio og dermed i hele USA. Obama og hans medarbejdere blev ved med at opfordre folk til at 'gå ud at stemme'. For at understrege Ohios betydning for det samlede resultat talte Obama til store forsamlinger i tre byer i Ohio søndagen før valget; Columbus, Cincinnati og Cleveland. I Cleveland alene var over 80.000 mennesker mødt frem. Vi hørte Bruce Springsteen synge 'This Land is Your Land', Woody Guthries sang, som vi gamle, liberale studerende kunne huske fra vores små kollegiefester tilbage i 1950'erne.

Uover telefonbanken var en vigtig del af 'Gå ud at stemme'-strategien intense og gentagne hvervekampagner rundt i valgdistrikterne omkring Shaker Square - det vil

sige kvarteret omkring Buckeye Road. 'Buckeye' er navnet på et træ i hestekastanjefamilien. Den brune kastanje ligner øjet på en buk. Ohio kaldes også 'The Buckeye State'. En af ildsjælene i vores kampagne, GiGi fra Californien, sagde, at kvarteret omkring Buckeye Road havde været erklæret 'dødt' på grund af den meget lave valgdeltagelse ved tidligere valg. Vores udfordring var at puste nyt liv i distriktet.

Min første hververunde med at stemme dørklokker i dette kvarter var sammen med Chad. Vi havde et kort over området og en liste med navne og adresser, som vi skulle kontakte. Næsten alle, vi talte med, ønskede Obama som præsident; men den støtte var ikke nok. Vi havde brug for mere aktivitet og bevægelse for at sikre den størst mulige valgdeltagelse fra dette distrikt.

Lørdag den 25. oktober fortalte Chad og Mike mig, at de ville åbne et lokalt Obama for Change-kontor på Buckeye Road. De bad mig om at være med. Det ville blive nemmere at hverve vælgere fra denne lille forpost i et butikslokale på gaden, og samtidig var det en vigtig politisk dagsorden at få flere frivillige fra kvarteret til kampagnen. Vi tilbragte stunder præget af alvor og seriositet på Buckeye Road, hvor vi talte om, at dette var en bevægelse, som ville fortsætte langt udover selve valget.

Da vi havde fået etableret vores lille kontor, blev jeg en af de hververe - *canvasser* - som lærte andre nytilkomne op. Mange af disse var universitetsstuderende, og andre var fra kvarteret. Vi gennemgik gaderne i vores kvarter systematisk, een tog de lige numre, en anden tog de ulige. På den måde kunne vi

holde et beskyttende øje med hinanden, mens vi gik op og ned ad gaden. Vi fandt adresser, som var umulige at få noget ud af - store aflåste boligblokke, forladte huse, store bidske hunde. Mange huse stod tomme, nogle af dem var forladt for nylig. Cleveland og Detroit fører i statistikkerne over folk, der er sat på gaden, altså blevet tvunget til at forlade deres lejemål grundet manglende betaling. På nogle af disse forskansede huse havde man skrevet 'Intet metal' eller 'Intet kobber' med store, malede bogstaver, for at folk ikke skulle bryde ind efter det. Der var også steder, hvor folk ikke var hjemme, og så måtte vi vende tilbage på en senere hververunde. Vi førte statistik over, hvor mange vælgere vi fik kontakt med på hver tur. Resultaterne blev ført ind og printet ud på nye lister for hver runde. Målet var at undgå at vende tilbage til folk, som for eksempel allerede havde stemt. Vi mødte også folk, som gerne ville hjælpe til i Obamas kampagne. Så skrev vi deres navn, adresse og telefonnummer, som blev givet videre til kontoret på Shaker Square.

Snowballing er en velkendt del af den etnografiske metode. Antallet af personer, der bliver involveret i et projekt, bliver større, ligesom en snebold, fordi én deltager fører flere nye med sig. Sådan var det på Buckeye Road. Det tomme lokale, vi var flyttet ind i, blev snart fyldt med aktive kampagnedeltagere, og i de afsluttende dage var vi en stor gruppe. Kvinder fra kvarteret kom med varm mad til kontoret, som blev mere og mere hjemligt. Når hververe kom hjem efter flere timers stemmen dørklokker, blev de modtaget med råb og klapsalver. På selve valgdagen blev

vi fordelt på tre hold: det røde (ved valgstederne), det hvide (som bragte mad og drikke og kørte folk til valgstederne) og det blå (som hvervede stemmer). Det var en varm og solrig dag. Folk samledes foran deres huse, som om det var sommer. Derfor var det nemt at spørge dem: "Har du stemt? Der er kun to timer tilbage!". Vi tjekkede et valgsted i en beskeden baptistkirke, lige efter det lukkede klokken 19.30. Her havde 102 stemt for Obama og 2 for McCain. En af de to McCain-vælgere havde jeg mødt tidligere på dagen, mens jeg stemte dørklokker.

Vi ventede kun et par timer på de endelige resultater i vores kontor. Vi var blevet enige om ikke at have et TV på kontoret, fordi det ville forstyrre os i arbejdet med at lukke kontoret ned efter ti dages brug. Derfor fik vi nyheden om, at Ohio gik til Obama, da Patricia, én af vores hververe, talte i mobil med sin veninde i Alabama...

Vi havde vundet!

To uger senere, tilbage i Danmark

Det er en ør etnograf, som kommer tilbage efter intenst feltarbejde. Det skyldes ikke blot rejsen, men også de mange indtryk, de mangelfulde noter og sammenblandede erindringer. Men jeg har stærke og gode minder om de folk, der deltog i *Obama for change*-kampagnen på Buckeye Road, gamle og unge, lokale og tilrejsende, kvinder og mænd, sorte og hvide. Denne artikel har forsøgt netop dette: at indfange historien, mens den bliver skabt. I en større skala er nogle af de mest bemærkelsesværdige fakta fra kampagnen, at der de sidste to uger deltog syv millioner frivillige i Obamas

kampagne, og at Obama fik cirka 63 millioner stemmer.

En simpel beregning viser, at én ud af ni blandt Obamas vælgere således også var frivillig i hans kampagne. Disse fakta alene peger på rige perspektiver for politisk forandring, såvel som for samfundsvidenskab. Et etnografisk feltarbejde - med både deltagelse og iagttagelse på dagsorden - er altid en form for intervention i konkrete sociale transaktioner. Derfor kan Max Webers teoretiske adskillelse mellem "politik som kald" og "videnskab som kald" aldrig i praksis være fuldstændig. Efter min mening er etnografi bedst i det øjeblik, hvor man som etnograf oplever at blive del af et "vi" i historiens skabelse. I dette øjeblik mister (subjektiv) deltagelse og (objektiv) iagttagelse deres velkendte afgrænsninger. Sådan var det i Cleveland, Ohio, USA, den 4. november 2008. ■

Forslag til videre læsning:

Burcharth, Martin. *Kometen - Barack Obamas kurs mod Det Hvide Hus*. Informations Forlag, 2008.

Schwartz, Jonathan. *Nogle jødiske-amerikanske stemmer i Cleveland*. I *Udsyn: tidsskriftet om jødisk liv, Israel, og Mellemøsten*. 2005:1.

Schwartz, Jonathan. "Max Weber Calling! Why a Classic?" *100 Years with the Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism*. I *Turid Sigurdardotir (red.) Modemadir teoretikarar*, 2. Torshavn, 2005.

JONATHAN SCHWARTZ ER LEKTOR EMERITUS VED KØBENHAVNS UNIVERSITET OG VAR CANVASSER (HVERVER) I OBAMAS KAMPAGNE, 15. OKTOBER - 4. NOVEMBER 2008.

Artiklen er oversat af Thomas Fibiger.

DIREKTE UTOPISK NUTID

Rydningen af Ungdomshuset på Jagtvej 69 i København blev en af de vigtigste politiske begivenheder i Danmark i 2007. Gennem mere end et halvt år var byens gader scene for butiksplyndringer, fantasifulde happenings, decentrale optøjer og direkte aktioner. Med afsæt i en beskrivelse af baggrunden for og forløbet af Aktion G13 - en aktion med det formål at besætte et nyt ungdomshus på Grøndalsvænge allé 13 - vil artiklen belyse aktionen som en spektakulær performance. Denne form for opmærksomhedskrævende aktion iscenesætter aktivisternes handlekraft og skaber et temporrært rum i byen, hvor sociale utopier kan udleves.

af *STINE KRØIJER*

||Vi har ventet længe, nu ta'r vi Grøndalsvænge!" Kampråbet lyder igen og igen mens vi går ad Borups allé, og stemningen bliver intens og koncentreret. Stærke følelser vælder op i mig - en blanding af forventning, glæde og nervøsitet - akkompagneret af de dansable rytmer fra demonstrationens højttalervogn. Vi går tæt, med hinanden under armene, og det styrker min fornemmelse af, at i dag vil det lykkes de næsten 5000 deltagere i aktionen at besætte et

nyt Ungdomshus. Så kan vi høre politisirener forude og uroen breder sig blandt aktivisterne. Jeg har svært ved at se fremad og få et overblik over, hvad der foregår. Fra højttalervognen forlyder det, at politiet har blokeret vejen med hollændervogne ved Fuglebakken Station.

Efter inspiration fra protesterne i forbindelse med G8 topmødet nær Heiligendamm i Tyskland i sommeren 2007 er deltagerne inddelt i fire blokke, der hver især

AKTION: BLANDT VENSTRE- RADIKALE UNGE

skal forsøge at nå frem til og besætte "det nye ungdomshus" på Grøndalsvænge allé. Kort før vi når stationen råber de fra højtaler-vognen, at de fire blokke i demonstrationen "nu skal agere selvstændigt". Jens, en 27-årig aktivist der gennem flere måneder har arbejdet næsten uafbrudt med at forberede aktionen, kommenterer, at der er vægt på spontanitet og kaos, for at skabe åbninger i politiets forsvar af grunden.

Aktion G13 er kulminationen

på mere end seks måneders demonstrationer, gadekampe og happenings efter rydningen af det tidligere Ungdomshus på Jagtvej 69 i København. Aktionen omtales af de unge som en direkte aktion eller en masse-ulydighedsaktion. Jens har forklaret mig, at det indebærer, at de mennesker, som er berørt af en konflikt, handler aktivt og selv træffer beslutninger om, hvad der skal ske. Dette indebærer også aktivt at bryde visse love, dog uden at gribe til fysisk vold.

Fremtiden er i krise

I medieme er kampen om ungdomshuset ofte blevet fortolket som et udtryk for kedsomhed blandt forkælede middelklasseunge. Men selvom mange af de unge kan identificeres med middelklassen, så opleves dette forhold som irrelevant af aktivisterne selv. For at forstå hvorfor det blev så vigtigt at kæmpe for dette ene hus, er det nødvendigt at dykke ned i de unges syn på fremtiden og muligheden for et

samfundsforandrende projekt.

Hvor tidligere generationer af venstreorienterede arbejdede frem mod samfundsomvæltende revolutioner, så er ideen om revolution hverken særlig udbredt eller populær blandt de unge i det venstre-radikale miljø. Fremfor at vente på revolutionen bindes forhåbningerne om samfundsforandring i stor udstrækning op på fristeder og frirum. Fristedene omtales som en slags befriede områder, hvor brugerne kan definere rammerne om deres eget liv og frigøre sig fra de normer og værdier, der dominerer i resten af samfundet. Derudover er fristederne, i modsætning til den fundamentale samfundsomvæltning under en revolution, en platform, hvorfra "det kapitalistiske samfundssystem kan udfordres og udhules indefra." I det lys er rydningen af Ungdomshuset på Jagtvej ikke bare som et angreb på et befriet område, men et slag mod hele strategien og muligheden for samfundsforandring.

I 'Lillies of the Field' beskriver antropologen Sophie Day og kolleger forskellige marginale grupper, herunder prostituerede, romaer og indianere i Amazonas, der lever i og for øjeblikket. Grupperne har en oplevelse af, at de er nægtet en fremtid, men gør en dyd af nødvendigheden ved at insistere på at leve i nutiden. Mange venstre-radikale unge kan, som tidligere nævnt, ikke formelt betragtes som socialt og økonomisk marginaliserede, men de oplever, at deres visioner for fremtiden er det - at fremtiden er i krise. En informant forklarede mig, at man lever med "et billedforbud": I modsætning til venstrefløjen i 1970'erne står man uden

en politisk utopi for fremtiden og i stedet kommer hverdagslivet i centrum. Billedforbudet - fraværet af billeder eller en utopi for en alternativ social orden - betyder, at mange aktivister insisterer på nutiden. Det vil være for omfattende her at beskrive elementerne i aktivisters hverdagsliv såsom kollektive boformer, konsensusdemokrati, vegetarisme og ikke-forbrug, men pointen er, at ved at agere på bestemte måder i nutiden kan de nærme sig den utopi, som de har svært ved at sætte ord og billeder på.

I det følgende vil jeg vende tilbage til forberedelse omkring og aktivisters oplevelse af Aktion G13. Jeg vil argumentere for, at denne type aktioner er en måde at opnå en oplevelse af handlekraft.

Aktionens sociale organisation

I sensommeren 2007 var der en voksende følelse af magtesløshed blandt aktivisterne i det venstre-radikale miljø; den spontane vrede var ebbet ud, man havde forsøgt sig med store demonstrationer og happenings, men kommunen afviste al dialog med de unge. Rydningen og efterspillet indebar, at aktivisterne stod tilbage med en oplevelse af, at deres stemme, handlinger og tilmed deres eksistens var betydningsløs og tilsidesat. Aktion G13s praktiske organisation og konfrontationens form siger derfor en del om, hvordan aktivisterne gennem aktionen kan opnå en oplevelse af agens.

Aktionen blev til i et samarbejde mellem en række større og mindre grupperinger i det venstre-radikale miljø i København. I løbet af de første seks ugers hem-

melige planlægningsfase blev man enige om, at "stilen" for aktionen skulle være "konfrontativ ikke-voldelig". Erik på 23 og studerende på Københavns Universitet beskrev forløbet for mig i forbindelse med et efterfølgende interview i hans kollektiv på Nørrebro:

"Vi holdt møde hver uge i 6 uger i en skummel kælder. I de 6 uger diskuterede vi minutløst arbejdsplaner, kommunikationsstrategier og så videre (...) Det tog lang tid at blive enige om, hvad det vil sige at lave 'konfrontativ ikke-vold' og 'ingen tilsigtet personskade'. De formuleringer er jo næsten tomme for indhold. De betyder ikke rigtig noget. Vi havde sådan nogle diskussioner om: 'Hvad nu, hvis der er en politimand, der slår på mig, hvad må jeg så?' 'Hvad nu hvis der er én, som kommer til at kaste med noget, hvordan skal vi så reagere?' Det var nærmest sådan en tillidsøvelse i, om vi kunne stole på hinanden."

Alle detaljer og scenarier blev vendt under de indledende forberedelser. Herefter gik aktionens pressegruppe offentligt ud og annoncerede aktionen, dels med det mål at mobilisere flere deltagere, og dels for - med meldingen om ikke-vold - at skabe grobund for nye forhandlinger med kommunen. I den sidste måned op til aktionen blev der afholdt offentlige informationsmøder og aktivistræning, hvor deltagerne blandt andet lærte, hvordan man slipper fri fra en anholdelse og mindsker generne ved tåregas. Ud over de praktiske forberedelser bruger deltagerne i enkelte blokke lang tid på - indenfor rammerne af den

fælles stil - at udfolde blokkens taktik for at konfrontere, undgå eller snyde politiet og bryde gennem hegnet omkring grunden.

Forrest i demonstrationen går den grønne blok, der skal holde sig til demonstrationens rute og, om nødvendigt, lægge et direkte fysisk pres på politiets linjer med de medbragte skjolde. Den turkise blok, sortklædte aktivister med

turkise tørklæder, har planlagt den mest uforudsigelige og fleksible strategi, hvor mindre såkaldte affinity-grupper løbende aftaler taktikken. Den røde blok står for fest, farver og kaos. Jeg tilslutter mig den gule queerfeministiske blok, som består af omkring 400 aktivister med kanariefuglsule hætter, benskiner og kunstfærdig polstring, balloner og skjolde. Her kan

jeg slå følge med et par kendte ansigter fra mit gryende feltarbejde i miljøet. De forreste bærer et stort gult forbanner med ordene 'Normalize This!' - med referencer til både den groteske udklædning og oplevelsen af ensretning fra det omkringstående samfund.

Hver blok ledsages af en højttalervogn. Musikken, talerne og kampråbene fra vognene bruges

undervejs til at skabe bestemte følelser og styrke deltagernes engagement og kampgejst. Fra vognen koordineres optogets retning og tempo med de udvalgte aktivister, der bærer forbanneret. Tempoet skal være afpasset, så deltagerne opnår en kropslig oplevelse af tæthed og sammenhold. Mange af de øvrige deltagere er inddelt i mindre grupper, såkaldte 'affinity grupper', som følges ad og forventes at passe på hinanden undervejs. De detaljerede forberedelser, udklædningen og koreografien af demonstrationsoptøget er alt sammen vigtige elementer i iscenesættelsen og oplevelsen af handlekraft.

Aktion G13 som eksistenspolitik

Til forskel fra en almindelig demonstration, hvor oplevelse af

succes i stort omfang betinges af antallet af deltagere, så er succesoplevelsen i forbindelse med aktioner såsom Aktion G13 forbundet med den symbolske overskridelse af hegn, indtrængen i afspærrede zoner og gennembrydelse af politiets linjer. Dette kan forstås som en symbolsk iscenesættelse af handlekraft. I modsætning til almindelige demonstrationer, hvor deltagerne er en relativt udifferentieret masse, så fordrer aktioner som Aktion G13, at der udvises selvstændig handlekraft. Det kan for eksempel foregå ved at snyde politiet, søge alternative ruter, opfinde nye objekter til hjælp under konfrontationen med politiet eller gennem fantasifuld udklædning. Som beskrevet indledningsvis kommer dette til udtryk i den eksplicite opfordring fra højtalervognen til at "agere selvstæn-

digt". Performancebegrebet, som det er udviklet af Victor Turner i 'The Anthropology of Performance' fra 1987, kan med fordel bruges til at forstå begivenheder som Aktion G13, da det belyser den måde, sociale processer formes. Begrebet, der er en videreudvikling af ritualbegrebet, betoner netop deltagernes aktive og kreative medskabelse af begivenhederne.

Efter den indledende konfrontation med politiet ved Fuglebakkens station, som vil blive beskrevet mere udførligt i det følgende afsnit, så vendte den gule blok om og fandt en alternativ rute frem til krydset mellem Hillerødgade og Borups allé, hvor de stødte sammen med politiet igen: Den forreste gruppe i blokken pressede de hjemmelavede skjolde, fæstnet til lange stiger, op mod den forreste politikæde, mens de bagerste

langsomt spredte sig og kunne si-ve udenom politikæden. Dette gentog sig, indtil der kun var den forreste kæde af aktivister tilbage på gaden, og de omtrent 300 øvrige kunne løbe gennem nyklippede huller i hegnet omkring Grøndalsvænge allé 13. I et interview næsten et halvt år efter aktionen kunne Viggga, en 25 årig spansk-studerende, stadig levende genkalde sig oplevelsen:

"Det var fedt at bryde gennem hegnet og komme ind på grunden, men det stod ikke mål med de sejre, der var undervejs: At komme forbi politiet, og hele den utrolige styrke og kraft, der var i at 'nu går vi i kæder allesammen', 'vi holder sammen' og 'vi er sgu lige glade med, at der er politi her'. (...) I situationen kom vi ud over den daglige konformitet. Hvis jeg i nogle situationer føler mig magtesløs, så er det en kæmpe stor styrke at tage gaden tilbage og selv sætte dagsordenen. At se den cykelrute, man har til arbejde, fyldt med barrikader - det bryder med det billede, man har af byen til daglig og den situation, man ellers er i. Hvis jeg skal tænke på ét øjeblik, hvor jeg har oplevet det, så var det, da vi er på vej med gul blok mod Grøndalsvænge og kom uden om politiet, eller den situation, der opstod på Nørrebro om natten efter Ungeren var blevet ryddet."

Viggga havde tidligere mest været engageret i solidaritetsarbejde blandt andet med zapatisterne i Mexico og ikke førhen været bruger af ungdomshuset. For Viggga, som for mange andre aktivister, skabte aktionen et "øjebliks oplevelse af frihed" - en oplevelse af at

kunne handle og forandre de rammer, der var dem givet.

Gennem den fysiske og kropslige konfrontation iscenesatte de konflikten om fristeder og demonstrerer deres vilje til at bevæge sig frit ved at "modstå politiets angreb". De fysiske sammensætninger med politiets linjer, forcering af hegnet og indtrængen på grunden skabte en kollektiv oplevelse af handlekraft og kontrol.

I mine interview med aktivister fra det venstre-radikale miljø i København betones konfrontationen og dermed iscenesættelsen af den underliggende konflikt som afgørende for oplevelsen af aktionernes succes. Det er således i høj grad konfrontationens form - om det lykkes at handle kreativt og iscenesætte de symbolske overskridelser af hegn og afspærringer - der bidrager til oplevelsen af succes.

Med Jean-Paul Sartres ord skal eksistens forstås som relationen mellem de omstændigheder, som individet har begrænset kontrol over, og vores kapacitet til at skabe os selv ud af det, der er os givet. I den forstand er aktionen altså et udtryk for eksistenspolitik, idet det afgørende er at skabe et skifte mellem at være genstand for andres handlinger og at opleve sig selv - sammen med andre - som et handlende subjekt.

Utopisk nutid i temporære 'agora'

I antropologiske studier af sociale bevægelser har man, under inspiration af blandt andet Alberto Melucci, ofte beskrevet politiske protester, som et rum for skabelse af kollektiv identitet. Men som Viggas erindring om Aktion G13 illustrerer, så kan aktioner organi-

seret af venstre-radikale grupperinger ikke blot fortolkes som en dyrkelse af fællesskabet. Med afsæt i, og med respekt for, aktivisters oplevelse af aktionen er det mere frugtbart at begrebsliggøre det oplevede øjeblik af styrke og frigørelse. Med andre ord ser jeg ikke blot aktionen som en meta-social kommentar, men som et rum for skabelse af alternative visioner for det sociale. Jeg vil i det følgende vende tilbage til konfrontationsmomentet ved Fuglebakken station som beskrevet i mine feltnoter. Jeg vil argumentere for, at oplevelsen kan forstås som en oplevelse af utopisk nutid.

Nu kan jeg se Hollændervogne med tændte lys og sirener. Det er vidst dét, tidligere Chefpolitinspektør Kaj Vittrup i bogen 'Operation' kalder 'show of force'. "Kom, vi lader os sgu ikke stoppe af det der", siger Hanne, som jeg har fulgtes med et stykke. Enkelte klatrer op på bilerne, men de bliver skubbet ned igen af kampklædte betjente. Den grønne blok presser frem med deres skjolde, men de kan ikke stille noget op. Bagefter er det vores tur. De forreste presser de gule skjolde frem i politikæden, mens vi andre skubber bagpå, og mødes af byger af knippelslag. Der er en enorm følelse af fælleskab og styrke i at gøre modstand sammen. Så hvisler gaspatronerne fra politiets geværer. Det svier i øjnene og svælget, og den kompakte menneskemængde bliver spredt. Da jeg kan se igen, opdager jeg, at både den turkise og den røde blok allerede er forsvundet ned ad sidevejene.

I et kort moment lever vi i utopien om samhørighed og horison-

tal selvorganisering, handlefrihed og kontrol. Jeg fortolker dette øjeblik som et moment af utopisk nutid. Ud over den rummelige overskridelse af hegn og politikæder er dette også en tidslig overskridelse, hvor den anarkistiske utopi om frisættelse og frihed midlertidigt kommer til stede i nutiden.

Siden Pariserkommunen i 1871 har anarkister og venstre-radikale grupper haft en tradition med at rejse fra opstand til opstand. Protesterne i forbindelse med de tilbagevendende EU, G8, WTO og Verdensbank-topmøder kan ses som en del af den samme tradition. I stedet for at vente på revolutionen, så gennemspilles opstanden - revolutionens midlertidige stedfortræder - igen og igen. Poet og politisk skribent Hakim Bey taler i forbindelse med historiske anarkistiske opstande om "den temporære autonome zone". Zonen beskrives som et stedbundet, men midlertidigt rum, hvor aktivisterne et øjeblik kan udleve de utopier, som de ellers har svært ved at tale om og sætte billeder på. Utopien refererer, som i Thomas Mores bog af samme navn, på en gang til visionerne for det perfekte samfund og til et ikke-sted.

Aktionen retter sig således ikke mod et formelt politisk magtcenter. Aktion G13 er ikke kendetegnet ved face-to-face interaktion på torvet i bystaten, det såkaldte 'agora', hvor frie borgere med respekt for det bedste argument afgør samfundets almene anliggender. Som kampråbet "vi har ventet længe, nu ta'r vi Grøndalsvænge" reflekterer, handler aktionen om "at tage selv" og skabe politik på afstand af Rådhuspladsen og Borgerrepræsentatio-

nen. Gennem den opmærksomhedskrævende performance skaber aktivisterne imidlertid deres eget 'agora' i byens rum, et midlertidigt frirum, hvor igennem de oplever et øjebliks utopisk nutid. ■

STINE KRØJER ER PH.D. STUDERENDE VED INSTITUT FOR ANTROPOLOGI, KØBENHAVNS UNIVERSITET.

Referencer:

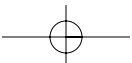
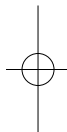
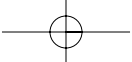
Juris, Jeffrey S. Networking Futures: The Movement Against Corporate Globalization. Duke University Press. Durham 2008.

Goldstein, Daniel M. The Spectacular City: Violence and Performance in Urban Bolivia. Duke University Press. Durham 2004.

Jackson, Michael. Existential Anthropology: Events, Exigencies and Effects. Berghahn Books. Oxford 2005.

*Fotos: fuglebakken, grønne unger, gul blok og ungdomshuset er taget af christian.johannesen.dk
Gul drage og sorte fødder er taget af Berit Nørgaard.*

INTRODUKTION	3
DEMOKRATI -FEST? Fortælling om et parlamentsvalg i Østtimor AF MAJ NYGAARD-CHRISTENSEN	6
MAMATA BANERJEE - EN KVINDE I INDISK POLITIK AF KENNETH NIELSEN	14
MELLEM STØTTE OG KONTROL Familiens betydning for og påvirkning af kvindelige lokalpolitikere i det sydlige Indien AF LOUISE NOLLE	22
SORT PÅ HVIDT: 'Black empowerment' lovgivning og portugisiske immigranter i Sydafrika AF LARS RICHARD RASMUSSEN	28
DEN POLITISKE INDIANER OG DEN INDIANSKE POLITIKER Kvotelovgivning og indiansk politisk deltagelse AF MATTIAS BORG RASMUSSEN	36
FREMAD HR. PRÆSIDENT AF MARTIN D. LARSEN	42
ILDSJÆLE I CLEVELAND: OBAMA FOR CHANGE AF JONATHAN SCHWARTZ	50
DIREKTE AKTION: Utopisk nutid blandt venstre-radikale unge AF STINE KRØJLER	56